

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Litterae Societatis Iesv E Regno Sinarvm Annorum MDCX.
& XI. Ad R. P. Clavdivm Aquaiuam eiusd. Societatis
Præpositum Generalem**

Trigault, Nicolas

Avgvstae Vindelicorvm, 1615

Residentia Pequinensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68733)

Litteræ annuæ societatis Iesu è Sinarû Regno, anni 1611. ad R. P. N. Claudium Aquaviuam societatis eiusdem Præpositum Generalem.

Residentia Pequinensis.

SI nouellam hanc expeditionis Christianæ Sapud Sinas plantationem arbori comparauerimus, videtur mihi Pequinense domicilium posse radix appellari, quæ si aruerit, reliquarum Ecclesiarum ramos sine fructu esset ac tandem aresceret. Dumque illa fibras intra terram laborat defigere, interim amænior fructus circa ramos emicat. Quod postremo biennio ita præstitit vt spem cultorum ac propè vota superarit. Nec tamen nullos ad radicem surculos dedit, non contenta succum in luxuriantes alibi ramos dispensasse. Hæc vt se habuerint dicere nunc aggredior hoc ordine. Primum dicam breuiter domestica quædam, tum quæ circa Neophytos tironesque contigere, sed ad extremum duo illustria rei Christianæ adiumenta reseruabo.

F 3 Huius

Huius Anni initio duo Patres sacerdotes hanc domum incolebant. P. Iacobus Pantoja Hispanus. P. Sabatinus de Vrsis Italus quibus post aliquot menses accessit P. Nicolaus Longobardus Siculus, qui, cum bonæ memoriæ P. Matthæo Ricio successisset in hanc totius regni veluti speculam commigrabat, vt ex ea rem Christianam vniuersam ac socios moderaretur. Huic P. Felicianus à Silua Lusitanus, cum duobus è nostris fratribus additus.

Felicissimum rei Christianæ cursum humani generis hostis, vbi se sensit Diuinâ prohibitum manu, minimè posse impedire, aggressus est domesticis infortunijs perturbare, quæ tamen omnia, Deo propitio, contrà euenère. In primis igitur Superioris iter infestum habuit, sed ea re minimè contentus, supellectilem annuam quæ flumine aduehebatur, nobis conatus est eripere. Sentiebat enim consilia nostra de offerendo Regi munere, quod iam ante aliquando illi male cesserat. Hoc in hunc modum se habuit. Superior necessariò vrgentibus negotijs terrestris iter quod est longe breuius arripuerat; reliquerat vero Nanquini è fratribus nostris vnum qui organum, Regi destinatum munus, & aliam supellectilem nauigio adueheret, isque post bimestre non procul à regia absuit. Præerat nauigio, nescio quis Sinicus Doctor, qui in aulam Magistratus obtinendi causa nauigabat.

Is ut erat cupidus, varijs artibus à vectoribus præter ius fasque iniquas largitiones extorquebat; quam ob causam misit curiales suos qui petulantius supellectilem nostram explorarent; sed cum sentiret nihil emungi; quod videbatur pretiosius, in stationem suam iussit inferri, utque terreret magis, indicem rerum exscribi non sine minis mandat; voluit frater noster solitis eum ritibus visitare, coràm sui rationem redditurus, moniturusque videret, quid ageret; pleraque ad Regem destinari; sed admissus non est. Itaque cum proficere se nihil sensit, nihil ultra movit, mirantibus omnibus, quo fretus, Doctorem Sinicum, Magistratu mox insigniendum, negligeret largitione placare. Cum itinere vnius diei iam abesset domo, famulum præmisit; qui de re tota socios Pequini redderet certiores, hi ad Paulum nostrum, vnicum rerum nostrarum refugium rem referunt. Is schedulam ad importunum exactorem expedit, ac etiam monet alium in Magistratu, propinquum eiusdem, qui res nostras retinebat. Qui acres ad propinquum suum litteras dedit, malè sibi consulere, qui ad aulam cum hac iniuriæ cupiditatisque fama properaret, videret etiam atque etiam quid egisset, dum Regi destinatum munus contra ius fasque detineret, simul irritaret eos, qui hac in aula à maximis quibusque colerentur. Priusquam exscendere liceret,

F 4   accepit

accepit has litteras misellus, quibū ita perterritus est, vt metum suum dissimulare non potuerit. Itaq; per suos curiales efficere nitebatur vt ad se visitandum, frater noster venire ne graueretur. Verū noster vt auget metum, ait se superioribus diebus reiectum, nihil nunc habere quod admodum cum eo tractaret, tamen cū importuniū ab his rogaretur, ne perniciā crimen incurreret, ad eum se contulit à quo ita acceptus est, vt pares à paribus excipimur est. Ea in visitatione multa causatus, quam non poterat eluere notam, excusationibus confricabat; postmodum ritu Sinico visitationem rependit, ac simul omnia cum fide restituit. Accidit sub idem tempus vt domum nostram veniret is Magistratus, cui quotquot in aulam publici muneris obtinendi causa veniunt, primis diebus sistere se est necesse. Ei rem vnus è nostris cum fortè occasio ita tulisset, narrauit. Itāne verò inquit ille? quo nomine vocatur is qui ita se ad publicum munus obtinendum comparat? Eum cum ad me venerit pro meritis excipiam. Sed noster res se iam suas recepisse dixit, nemini nocere velle, cumque instaret, ac noster dicere refugeret, mirè hunc nostrum morem comprobauit, qui Magistratum fauore ad propulsandam à nobis iniuriam, non etiam ad accersendum alijs malum vteremur.

Leuè fuit hoc malum, si cum sequenti confera-

feratur, nam qui ad exercendam Iobi patientiam non solum ei sua eripi, sed ipsum etiam hostis arbitrato torqueri permisit, idem voluit ut inter tam insolitos aulae fauores, quam non efferentur, insignis iniuriae condonatione comprobarent. Hostis igitur humani generis, cum nostra nobis eripere frustra tentasset, vnum est nostris plagis ac vulneribus male excipi procurauit, quod omnino fileri non debet, ut gloriemur in infirmitatibus nostris, & ne deterreantur Crucis amatores, quasi nihil hic sit quod tolleretur: pertinet denique ad rem nostram sciri quantum vel nostris subuentum fuerit, vel hac nostrorum moderatione perfectum sit. Ex ijs Magistratibus qui nostros in hac regia colunt, Vnus est, qui summum Magistratum omnium quotquot in hoc regno sunt, regionum Syndicorum, iam nouem totos annos magna cum integritatis fama obtinet. Idem censor est ac praeses omnium Magistratum, qui tertio quoque anno munerum publicorum rationem reddituri in aula sese sistunt, quod vtrumque munus in hoc regno maximum est. Is iam dudum cum nostris & nominatim cum P. Matthæo Riccio eam contraxerat amicitiae societatem, ut hodie dici possit summus rerum nostrarum admirator & fautor inter eos, qui nondum Christi sacra susceperunt. Is quodam die seipsum in villam nostram suburbanam (quam ab Rege P.

F s Matthæi

Matthæi Ricij sepulturæ attributam infra dicam) inuitauerat. Missus est ad eum excipiendū P. Iacobus Pantoja, totum eum diem amicissimè cum Patre traduxit, omnia contemplatus, demum rogauit ecquid esset in vicinorum villis visendum; cumque nostræ communem haberet parietem alia villa, sepulchrum eius Eunuchi, cui Rex quam nobis dedit, eripuerat, ad eam visendam noster eum inuitauit. præcessere curiales eius aliquot cum vno è famulis nostris domesticis, qui cum eam partem in qua tumulus erat clausam reperissent, custosque villæ clauem se habere negaret, petulanter sanè ac seruiliter pensilem more Sinico seram effregerunt. Est hoc grauissimum Sinis crimen, vel iure gentiū neglecto, vel sepulchrali violatione factum; succedit is quem initio dixi, cum nostro rei totius planè inscij. Aderat fortasse tum villa in nostra faber quidam lignarius, qui nescio quid operis concinnabat. Is hanc occasionem sepulchri visendi arripiens, inter curiales, cum artis, quo tum forte utebarur, instrumento concessit; Cuius huius amici nostri ac notus & nescio quid cum eo est forte collocutus. Curiosius omnia contemplati in villam nostram redeunt. Qui villam custodiebat iam sepulchri violatione irritatus, ubi vidit virum talem quem sciebat nostris in villæ impetratione impense fauisse, vnà cum fabro lignario ac

vno

vno è nostris omnia contemplari, ac prope metiri, nihil denique dubitavit hanc quoque nos sepulturam eripere meditari. Itaque magna festinatione mittit, qui Eunuchi propinquos moneat (nam ipse Regis gratia excidens, mortem in vinculis expectat) accurrunt illi vt rem suam tueantur. Interim is, quem dixi, amicus noster, urbem ac domum reperit. Remansit noster domi nescio quid curaturus; Itaque cum præterita iactura, & recenti iniuria metuque irritati, qui aduenerant, ex amici discessu audaciores facti, iniurijs Patrem nostrum impetere, & querelis omnia complere cæperunt. Nondum audierat Pater perfractas fores, nec de suspicione ex fabri lignarij præsentia somniarat; itaque vt importunos allatratores compesceret, egreditur domo, ij Patrem conspicati, quem nouerant potissimum impetratæ sepulturæ auctorem, iracundiam auxerunt, neque se obiurgari ferentes, in Patrem violentas manus iniiciunt, eum pugnis, calcibus ac etiam laterculis indignè contusum in suas ædes recludunt, asserentes, se, vt certam sibi mortem accerferent, eum maturos, nullum in famulis nostris qui pauci, vnicoque qui aderat fratre nostro, præsidium fuit: quin & ipsi quoque malè multati ad euocandum auxilium excurrere; idque tanta festinatione vnus præstitit, vt illum ipsum, qui abierat amicum, cursu sit assecutus, quem

quem flexis genibus (neque enim Magistratibus aliter loqui fas est huic hominum generi) appellans, totius rei reddidit certio rem : is summo animi sensu rem excipiens, mittit curiales suos qui apparitorum ducem (cuius est in simili tumultu subuenire) suo nomine mittat in villam nostram Patri praesidio futurum ; quod summa celeritate praestitum est prius quam esset domi nostrae auditum, (abest enim villa nostra domo urbana vnus fere horae itinere) cum verò id etiam domi rescitum est, nunciareturque Patrem iam proculdubio interfectum mirè hoc socios affecit : Iam ad noctem vergebat dies, nec Patri subsidium aliud portis erupit, quàm famulus domesticus, qui iam multos annos domi versatus opportunè aduenit. Patres enim dum amicos monent, intra urbis portas inclusi totam eam noctem in mærore ac luctu traduxerunt. Verum famuli nostri Patrem iam aduersariorum manibus ereptum (qui ad apparitorum nomen fugam arripuerant) domum reducunt & quibus possunt subsidijs fouent. Post mediam noctem (nam Pequini nocturnis adhuc horis portas recludunt) superior in villam properat. In itinere fit obuius Paulo nostro qui longam in luctu quoque noctem abrumpens, ne nihil nostris in amore cederet, quàm celerrimè poterat auxiliaturus aduolabat, nam pridie quæ submiserat praesidia praeter vnum è famulis qui praecesserat, portis

portis erumpere minimè potuerunt. Vbi aduen-
nerunt audieruntque Patrem viuere, tum ipsi
quoque propè reuixerunt, inde ad fouendum
medendumque conuersi rem extra vitæ pericu-
lum compererunt. Itaque gratijs Deo redditis,
& socijs monitis tota domus respirauit. Audie-
runt mox Neophyti nostri neque se tenuerunt,
sed certatim omnes accurrunt, remedia sugge-
runt, & comportant, gestatoriamque lecticam
comparant, ipsique domum relatum magno a-
more comitantur. Vbi auditum est ab amicis
Magistratibus Patris infortunium, tot in domū
nostram conuolarunt vt stupori omnibus fue-
rit: Indignum omnes factum clamitare, homi-
nem aduenam regia nuper liberalitate donatū,
in ipsa vrbe Regia ab vilissimis homuncionibus,
tam indignè tractari. Monent igitur Iudicem ad
quem hoc crimen pertinebat, nostris nihil a-
gentibus, sed neque renitentibus, quoniam ex-
pediebat reprimi temerarios, ne modestia nostra
impudentiam illorum accenderet. Itaque com-
prehensi castigati que prius, nostri quàm subue-
nire potuissent, sed ne ad grauiores pœnas perge-
retur, erat enim prope capitale crimen, nostri
planè obstiterunt: quod vbi in aula percrebuit
passim Christianam moderationem omnes præ-
dicabant. Itaque quod humani generis hostis in
nostros & nominatim in eum Patrem paraue-
rat, qui perpetuus Matthæi Ricij socius fuerat &
grati

gratia plurimum apud omnes valet, in eius caput recidit. nam non parum hoc facto rei Christianæ dignitatis & opinionis accessit.

Neque hic sterit eius inuidia, quin aliam iniens viam, vbi publica male cedere sibi vidit, domestica tentaret. E domesticis famulus vnus incautè è regione loci, in quo erat lignorum strues & carbonum copia, extinctas vt rebatur prunas collocarat, sed qui adhuc sub cinere vivebat ignis, aspirante vento erupit, & forte scintillam immisit quæ sensim serpens iam crepitante flamma vicinum è Patribus vnum admonuit. Erat tum id noctis tempus quo Patres prius, cubitum quàm concedant totius diei rationem à se discussis latebris conscientiæ reperunt. Exijt igitur cubiculo vnus visurus ecquid esset, alia omnia arbitratus, cum subito flammâ visâ socios in clamat, accurrit domus vniuersa, & vicinis putei aquis, flammam quæ iam propè tectum occupabat restinguunt; atque si tantula mora intercessisset, actum fuisset de domo vniuersa, nec ibi sistebat malum. nam in hac regiæ capitale ferunt ei crimen esse, cuius ab ædibus incendium cæperit. Eo igitur extincto Deo grates referunt, ac si tum iter û diuino munere has ædes, hanc sedem accepissent.

His exercitos malis, nostros longè plura maioraque solabantur. primum ea commemorabo quæ circa rem Christianam proximè tiro-
nesque

nesque contigere. Pusillus grex Neophytorum Pequinensium bellè procedit, iisque se occupat pietatis exercitijs, quæ, cum de omnibus supra comuniter agerem, commemoravi; sed extulit sese ut solet supra cæteros, qui nullo prope anno abest ab annalibus nostris Lucas quidam. Is de quadam domum nostram venit, & cum vno è Patribus nostris non omittendam colloquutionem inijt in hunc modum. Cum perpendo mecum ipse infigne illud Diuinæ largitatis munus, quod me familiamque vniuersam sua luce colustrauit, & in Ecclesiæ suæ membra cooptrauit, intelligo quantis ei nominibus adstringar, ut longè ante præuideam ac prouideam qua ratione perpetuò eius legem S S. intra domesticos fines nullo vel apostasiæ, quod absit, vel tepiditatis crimine scdam, in futura tempora propagem. Ego sanè quamdiu superstes fuero, de Diuina eadem bonitate confido fore, ut facta te-ctaque sit; adlaborabo quippe, ne quàm malum intret; sed malè metuo ne vbi oculos clausero quâpiam irrepat rei Christianæ neglectio, quàm fiat ut sensim fidei lumen extinguatur, quod esset summum familiæ infortunium, ad quod auertendum vnica videtur filioli mei ac cæterorum gentis nostræ puerorum necessaria educatio; quod omnino mihi videtur obtineri non posse, nisi apud ipsos Patres educentur.

Itaque

Itaque etiam atque etiam rogo uti eos quotidianis præceptis imbuendos, domi suæ adiungere ne grauentur, nisi fortè quid occurrerit accommodatius. Ita vir bonus: Nostro Patre consilium collaudante, simulq; referente quàm in puerorum institutione nostra societas, ex peculiari suo instituto, operam in Europa nauaret, exclamauit: Næ nos beatos, regnumque nostrum vniuersum, cum hæc institutio in morem apud nos inualuerit! huic igitur & quibusdam alijs ut satisfaceret, conquisitus est quidam Neophytus ludimagister, qui non procul ab ædibus nostris ludum aperiret, & auditores suos quotidie pomeridianis horis, dissoluto iam ludo in æde nostra cogeret, ubi res Diuinas edocti Europæorū sodalitiarum similitudinem pro modulo suo consecrarentur. Hic idem de quo dixi Lucas, audierat inter Christianos in more alibi positū, ut si quid alienum fortè reperissent, id in æde sacra proponerent, dum rei Dominus compareret; inuenit ille dum fortè vicos obit schedulam quandam qua continebantur debitorum nomina centum & amplius aureorum, quæ illi reperere difficile non fuisset; quoniam verò mores suos ad Christianæ virtutis normam effingere totus curat, eam schedulam in ædem nostram sacra defert, conquisitumque Dominum ad nos mittit schedulam recepturum. hæc apud hos Ethnicos inaudita & planè paradoxa (nam
Sinae

Sinæ similes euentus in bona sua fortuna reponunt, familia sibi vsurpantes) ab Neophytis nostris foras profecta, primum admirationem, deinde comprobationem, ad extremum etiam imitationem pariunt. Multa mihi de huius vnius virtute dicenda essent, sed sit instar omnium, aluisse eum iam diu & alere trium fratrum suorum familias eo consilio, vt eas Christo pareret, quod iam prope perfecit, ne sit in eius familia quisquam qui non vt sanguinis, ita sit fidei communionem propinquus.

Neque tamen solus est qui virtutis frugem in annalium horrea conuexit. Iuuenis erat quidam ante annos ferè sex Christo renatus, habitabatque apud quendam Sinicum licentiatum ab eoque lautè habebatur, cum autem in morbum incidisset, importuniùs sollicitabatur, vt inuocatis ad salutem Idolorum monstris, suffitum incenderet; iuuenis tam fœdam à Christo defectionem auersatus, nec auctoritati cessit nec timori; quod vbi vidit sollicitator importunus, Christi seruatoris effigiem ei per vim eripit: non tulit Iuuenis diutius iniuriam, sed ad pauperulam matrem eamque ægram, æger ipse se retulit, vt animi salutem, vel cum corporis periculo in tuto collocaret.

Mira est in hoc regno filiorum in parentes obseruantia; & si quidem interna respondet ei quæ in externos prodit ritus, nihil addi posse

G iudicabis.

iudicabis. Eam ob rem natalem illorum diem lætum gratulationibus ducunt. Nostri Neophyti salutarius institutū commenti sunt, nam non rarò natali parentum die in ædem nostram ventitant, prostratique suos ritus vni Deo exhibent, suffitus ac cereos incendunt, precatorios globulos decurrunt, quod hoc anno fecere reliquis celebriùs duo. horum alter Patri alter matri eo vsque vitam prorogari precabantur dum veritatis lucem aspicerent, ne oculos prius huic luci clauderent, quàm æternæ aperirent, qua in re tantò maiorum suorum superant instituta, quantò breuibus æterna præferenda.

Ita isti veteres ritus suos noua obseruantia laude perficiunt; sed ad rem in hac Ecclesia nouam, Neophyti novos animos attulere. Aduenerat iam tandem aliquando amplissimum Pauli quinti Pontificis Maximi iubilæum, quod cum percrebuisset vt sunt cupidissimi Europææ pietatis imitatores, frequentes ad nos conuenere, sciscitantes quid illud sit quidue exigat, se sui capitis iussa, cuius se esse membra gloriantur & auidissimè audituros & cumularissimè præstituros: Enituit inter ceteros, qui reliquis ad pietatem Dux est, & caput, ille noster Paulus. Hanc ob rem Patres de summi pastoris in vniuersum Ecclesiæ gregem potestate differuerunt; Eum Christi vicarium, Petri successorem clauibus donatum, cælestis

audubui

D

thesan-

thesauri habere potestatem; Eum nunc fidelibus patere velle, vt veterum delictorum nomina dissoluerent: his illi mirum quàm affecti fuerint, & apostolicæ sedis auctoritate delectati. Et quoniam in politica regni administratione est apud Sinas quiddam in re dissimili non absimile, cum Rex certis temporibus vniuersi regni reos absoluit, quam ipsi publicam remissionem appellant. Ideo factum est, vt sacram indulgentiarum vim, probè penetrarint: quâ intellectâ, magno feruore ieiunium nostrum quod Sinis est perdifficile aggressi sunt, Eleemosynæ nomine pro viribus quæ potuere contulerunt, ædem sacram magno pietatis sensu visitarunt, peccata sua sacra confessione expiarunt, & qui visi sunt idonei (nam magnus hic à nobis eorum delectus habetur) sacro epulo refectioni sunt. Dicit vix potest quantum ea res pietatem promouerit, quantum nostros solatio affecerit, cum viderent iam in hoc regno compleri, quod verus pastor ipse promisit; Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile & vnus pastor.

Eos inter, qui hoc anno sese Neophytis adiunxere, tyrones quinque fuere, vel honorum vel studiorum suorum gradibus insigniti & quoniam è diuersissimis

G. 2. fere

ferè regni prouincijs fuère, ab ijs postea diffama-
tur sermo Domini venturisq̃ue Euangelij præ-
conibus iter complanatur. Ex ijs vnus è Che-
quiana Prouincia, professus est se varijs dæmo-
num illusionibus, salutari baptismi fonte libe-
ratum. alter qui iam publicum gesserat Magi-
stratum, è Xansiana Prouincia, cum in aulam
venisset, in nostros incidit sagenaque conclusus
est, qui quam acceperat veritatem ei mox com-
munem esse voluit à qua vitam acceperat: nam
acceptam à nostris Christi seruatoris effigiem
Matri transmisit; hortatus vt eum quem illa re-
ferret, reiectis inanum Deorum simulacris ad-
oraret, ac proximo quoque tempore ad se in vr-
bem regiam (iter est porro dierum non minus
duodecim) salutem quam ipse inuenerat acce-
ptura præperaret. Hoc sunt ingenio Sinæ vt
mox è Neophytis fiant ipsi præcones. Alius ex
alia Prouincia, Huquam vocant, superiori nihil
absimilis, famulum habebat Neophytum quen-
dam qui annis superioribus Pequini domi no-
stræ seruierat, is cum sensisset herum suum va-
rijs agitatum animi fluctibus, in nulla Sinarum
secta conuiescere, monuit esse in vrbe regia,
quo ille pergebat, viros è magno occidente lit-
teratos qui patriam legem sanctissimis moribus
ac placitis insignem prædicarent. Eo cum adue-
nisset, famuli operâ in Neophytum incidit, à
quo Christianæ doctrinæ compendium accepit,
euoluit,

euoluit, & memoriae commendauit, tum ad nos venit, & vno verbo dicam. baptifatus in hoc fa-
lutis demum portu conqueuit. alius è Xansia-
na item Prouincia Baccalaureus Pequinum ve-
nerat vt aduersus patrum suum, quo cum lis ei
erat grauis, magnatum fauorem sibi compara-
ret. Is alia omnia reperit quàm erat arbitratus.
nam vt multi faciunt, nostram, famâ permotus
domum venit, res nostras vidit, audiuit, admira-
tus est. Sed in primis res fidei nostræ ea susce-
pit auiditate, vt proximo quoq; tempore Chri-
sto nomen ascripserit, quo ex tempore ita per-
motus est, vt omnem de prosequenda lite cogi-
tationem deposuerit, veritus ne quid illa office-
ret Christianæ, quam recens profitebatur, pie-
tati, hanc se professus litis remissionem illi of-
ferre, è quo suorum criminum veniam præter
opinionem accepisset. iamque ad suos reuer-
tens, vt erat vir copiosus, & idem eo igne sue-
census, quem qui misit in terras voluit ardere,
enixè rogauit sibi comitem è nostris dari, à quo
mater, familia, propinqui, ciues sui audirent que
ipse frigidius erat narraturus: sed frustabatur e-
ius petitionem, operariorum nostorum penu-
ria; si absque illo foret, altero tanto maior in
maxima segete messis esset. Vltimus ex ijs quos
supra quinque numeravi, vt dignitate primus,
ita nec reliquis rebus inferior fuit, is ad obtinen-
dum Magistratum in aulam venerat, sed nostro-

G § rum

rum congressibus opera Pauli nostri, accipiens potestatem filium Dei fieri, quam non sperabat dignitatem est assecutus. Baptizatum suscepit è fonte idem Paulus, vt duplici nomine Magisterium obtineret (prius enim ille se ritu Sinico Pauli discipulum professus erat) & mox in cuiusdam vrbs Gubernacula vocatus, hoc nomine gratias Deo egit qui duplicarat dignitatem. Et cum ante sui officij aditum, hortatorem haberet alium Neophytum, bellici senatus Magistratu illustrem, vt sua auctoritate vteretur in ea Prouincia ad extinguendam sectam quandam, cuius impietas Diuinos honores Soli ac lunæ dabat, humanos verò parentibus denegabat, diceffurus prius domum nostram venit, Patres rogatum quibus officijs munus publicum ad Christianæ iustitiæ normam gereret, nihil sibi esse antiquius, quam commune populi bonum è Diuina lege metiri. Instructus abiit spem relinquens fore vt Christi bonus odor sit permultis ad vitam.

Præmissimus hæc ne filum narrationis quam nunc aggredimur interrumperemus. Duo his temporibus ab Sinarum Rege obtinimus quibus mirum in modum nostrorum in hoc regno statio stabilita est, & rebus nostris dignitas & authoritas comparata.

Primum est sepultura P. Matthæo Riccio
attribu-

attributa, & habitatio reliquis socijs designata, in qua legem suam auctoritate regia obseruarent, Deumque suum pro regni Regisque incolumitate inuocarent: quod peritus rerum aestimator, inter ingentia Diuinæ potentiae miracula annumerabit, vt ex sequenti narratione constabit.

Deus optimus Maximus qui sanctos Patris Matthæi Ricij labores suo semper fauore fuerat profecutus, noluit eorum fructum vitæ terminis claudi, sed vt alteri Sampsoni concessit vt plus omnino moriens quam viuens perficeret, id ita contigit. Expletis Ecclesiastico ritu exequijs cadauer arcae lignæ inclusum more Sinico asseruabatur in æde nostra, dum aliquis ad id terræ mandandum, ager suburbanus (nam intra muros Sinis est sepelire nefas) comparetur, quæ res non parum angebat socios, vel rei familiaris angustijs deterritos, vel rei nouitate suspensos, nondum enim è nostra societate quisquam ad eam diem extra Macaënsis Collegij fines humatus erat, procuratum enim vt vel in eo Collegio morerentur, vel eo mortui ad communem sociorum sepulturam deferrentur, Id in re præsentis fieri nec poterat, nec vt posset decebat, quin potius ideo nobis Diuina bonitas communem parentem eripuerat, vt eius morte magnum aliquid insperatumque perficeret.

quo die iusta ei perfoluta sunt, vnus è Neophy-
tis qui frequentes adfuerant, vir grauis ac litte-
ratus idemque aulicorum negotiorum peritus,
dum ædes suas reperit, cogitare cæpit, impetrari
fortasse ab Rege posse humando Patri locum se-
pulturæ; quæ res præterquam quod Patri erat
futura perhonorifica, fidem nostram, Patrum-
que in hoc regno stationem erat confirmatura.
Visa est ei res non indigna quæ ad socios refer-
retur, redit igitur, consilia sua exponit, facileque
persuadet vt explorent, quem tanta res exitum
posset sortiri: Itaque cum eo quem dixi Neo-
phyto libellum Rege offerendum delineant, eū
deinde limandum concinnandumque Leoni
Neophyto (quem P. Matthæus Ricius nuper
ante obitum sacris aquis eluerat) Magistratui
grauissimo & Sinensis eloquentiæ laude celebri
tradunt, qui & hoc perfecit, & Patrum consili-
um non probauit solum sed direxit, & quamdiu
præsens in aula adfuit, non parum promouit.
Inde libellus ille familiaribus quibusdam viris
Principibus ostensus est eo consilio, vt socij sen-
tentiam eorum audirent, nec temerè quicquam
aggrederentur, & vt suo tempore quod ijs au-
ctoribus tentabatur, ijsdem fautoribus proce-
deret. vno omnes ore comprobarunt, & auxilio
fuerunt: quod eò magis mirum videri debet,
cùm res temeraria videri posset: nam externo ad
hanc diem nemini, sepultura ab Rege fuerat
concessa,

concessa, et si quibus indigenis permittitur, eam illi, licet sint potentissimi, multis vix meritis, & supra merita largitionibus assequuntur. Libellus, in hanc ferè sententiam latinè quoad fieri potest redditus, ita scriptus erat. Iacobus Pantoja (is enim externa curabat, Pater Sabatinus rebus domesticis præerat) regnorum magni occidentis Clientis, libellum offero supplicem, in gratiam alterius quoque externi regni clientis, iam vita functi: suppliciter ab insigni tua clementia locum sepulturæ peto, vt regia tua beneficia sese ad omnes extendant, ipsosque remotissimarum regionum aduenas complectantur. Ego Iacobus Pantoja sum aduena è regno longissimè dissito, verùm permotus virtute ac fama nobilissimi tui regni, triennio maris fluctibus iactatus, amplius sex mille leucas confeci, non sine continuis laboribus ac periculis, anno denique octauo & vigesimo Van-lie (nomen est Regis è cuius inauguratione Sinæ suos annos numerant) duodecima luna, cum Matthæo Riccio alijsq; socijs omnino quinque, ad aulam tuam peruenimus & nonnulla terræ nostræ munituscula obtulimus, ex eoque tempore regium stipendiũ in alimenta quod tuũ est in nos singulare beneficiũ recepimus. Tantum illud profectò, vt si sanguinè aut vitam ipsam nostram impenderemus, par tuo merito nihil referremus. Posthæc anno nono & vigesimo Van-lie luna

G 5 prima,

prima, libellum M. T. obtulimus vt aliquem
 viuendi locum impetraremus quò tua Regia
 clementia ac benignitas in aduenas eluceret;
 dumque annos plures voluntatem tuam præ-
 stolamur, neq; vnquam nobis deesset, licet nul-
 lis nostris meritis, regius commeatu; trigesi-
 mo & octauo anno Van-lie tertiæ lunæ, die de-
 cima octaua Matthæus Ricius iam senex ex æ-
 gritudine diem suum obiit. Ego alterius regni
 cliens, pupillus remansi, ac satis dignus cuius o-
 mnes misereantur, itinere ad Patriam repeten-
 dam longissimo, nautis cadauere reformidanti-
 bus. Quia in re illud solum mihi spei superest,
 nos post tot iam annorum M. T. fauorem, non
 tam exteros, quam indigenas censeri posse, atq;
 inter populum annumerari qui regium tuum
 curram sequitur vt tua velut Yao clementia (fu-
 it is Rex Sinarum olim qui ab omnibus sanctus
 habitus est) non solo Sinarum regno claudatur,
 sed ad extera quoque sese regna protendat, cum-
 que viui regio fruamur commeatu, confidimus
 fore vt etiam à te mortui terræ gleba tegamur,
 idque eo magis, quod socius meus Matthæus
 Ricius ex quo magnum hoc regnum attigit, se-
 dulo dedit operam in discendis litteris vestris
 iisque virtutibus exercendis quas vestri libri do-
 cēt. Accedit eodē quod magna animi munditie,
 extremaq; corporis compositione, die noctuq;

sancti illius omnesque in omni sacros
 amiq

facros odores, in ara cæli domini accendebat, eumque rogabat per M. T. incolumitate, vt hac ratione minimã aliquam tuorum beneficiorum partem adæquaret. Suum insuper candorẽ fidelemque animum summis in aula tua & infimis quibusque probabat (neque enim audeo, quod non est, comminisci) vnde eum omnes discendi cupidum (loquendi modus est apud Sinas ac si virum probum appelles) appellabant. Itaque libros plures edidit, qui iam ante regnis transmarinis sapientiæ laude celebris habitus; vt primum hoc tuum regnum attigit ab Magistratibus coli cæpit. Quo viro cum me meosque non comparare ausim, minus etiam quàm ipse, spei habemus, & dolet nobis, exiguam illi sepeliendo terræ portiunculam deesse. Cum lachrymis igitur rogamus aut agrum, aut fanum alicuius partem aduenæ humando cadaueri. Nos, qui superstites sumus sedulo consuetum socij nostri institutum obseruabimus, Cælique Dominum venerantes, ab eo petemus Parenti tuæ, ac tibi millenos vitæ annos, vt quoniam, tanto nostro solatio, fruimur pace & quiete magni tui regni, velut tenuissimæ formicæ hanc gratiam rependamus, ad quod præstandum, ipsum nos tui beneficij pondus impellet, interim regium tuum mandatum exspectantes. Libellus in hunc modum se habebat in quo vertendo si stylum Sinicum secutus sum,

sum,

sum, quàm proximè, consulto feci, ratus ita fore gratiorem, facile enim intelligent omnes cuius idiomati suum esse proprium nitorem ac leporem. Sed priusquam vltèrius in re narranda pergam nonnulla sunt necessario breuiter præmittenda, sine quibus nõ facile quæ sum narraturus intelligentur.

Ac imprimis ingesserit fortasse dubitationem aliquam quod in libello dicebatur, Patres permotos regni Sinici fama huc nauigasse, cùm Euangelij promulgandi causà id factum sit. Sed sciendum est omnino aduenas regno Sinico omnes excludi, præter tria eorum genera qui legibus permittuntur: primi sunt qui è vicinis regnis annum regum suorũ vectigal sua sponte adferunt, neque enim id admodum Sinæ laborant, nulla Imperij propagandi cupiditate flagrantes, alij etsi vectigales esse nolunt, tamen huius regni magnitudine permoti, Regem Sinarum velut Regum caput veneraturi adueniunt, quamquam hi lucri ferè causà aduentantes, ab suis se Regibus Missos mentiuntur; tales sunt qui ab occasu adueniunt negotiatores Saraceni, in quorum comitatu, vnus ante annos aliquot frater noster è Mogorum regno Cataium lustraturus, Sinarum regnum petijt. Tertij sunt ij qui huius regni fama permoti ad virtutis, vt ipsi arbitrantur Sinæ, odorem accurrunt perpetuam in eo sedem figere cupientes, ex ijs olim fuere permul-

permulti sed nunc fortasse non ita bene olet, ut ipsi arbitrantur. Ex hoc ultimo genere gerere nos oportet, ne legibus excludamur, ideo quod superiores alij ad sua proculdubio regna remittuntur, habiti pecorum potius, quam legatorum loco, idque eam ob causam quod nondum novit Sinicum Imperium Regem ullam, qui cum amicitiae iura velit habere communia. Hic vero titulus, etsi ascitius est, retinet nos in hoc regno & socios in posterum non excludit, neque tamen opinandum est nos hic Evangelij promulgandi voluntatem, aduentus nostri causam celare, nemo enim est qui nobiscum agit qui hoc nesciat, sed eo quem dixi praetextu sese Magistratus amici tuentur, ad nos in hoc regno per leges retinendos.

Alterum quod praetermittendum non duxi est modus hoc regnum administrandi; qui est plane monarchicus, ut omnia ab Rege ipso statui necesse sit. id fit per libellos, quos cum Rex non admittit, seponi iubet; quos autem admittit, ad summos regni Magistratus bis remittit, ut videant quid fieri deceat. quidquid ab his ad Regem redit, approbandum, qui vix à Magistratum sententia unquam recedit. Sed haec ex ipsa narrationis serie clarius patebunt: Scriptus erat hic libellus cum suis sigillis, forma, imo ipso caractere peculiaribus: multi enim ad hanc rem ritus ex praescripto observandi. Prius hos libellos quam

quàm ad Regem admittantur, reuideri necesse est approbarique à quodam grauissimo Magistratu, qui eos aut transmittit aut retinet pro arbitratu, præter eos qui ab syndicis regijs proficiuntur, ij enim quoties volunt absque vllius approbatione Regi libellos suos mandant. Veritus itaque Pater ne hic obex in limine obijceretur, qui rem omnino disturbaret, effecit auctoritate syndicorum Præsidis, de quo supra meminimus apud libellorum cancellarium, vt libellum nostrum admitteret, quem eo quo accepit die, ac prope momento ad Regem transmisit. Moris est vt libelli omnes qui Regi offeruntur sæpius ab eo qui offert exscribantur eo consilio vt singula exemplaria ad eos Magistratus deferantur, ad quos id quod petitur ex officio spectare potest, id Pater præstitit, libellumque primo detulit ad duos qui hoc tempore maximo Colai Magistratu funguntur. Alter eorum è Fuquiana Prouincia oriundus prius ad hunc Sinicæ dignitatis apicem quam contingeret Nanquini cū gereret Magistratum, nostris familiariter vtebatur. Pequini quoque cum in hoc esset Magistratu constitutus domi suæ Patrem Matthæum Ricium bis familiariter exceperat, is cum hunc libellum inspexisset magno sensu visus est excipere Patris obitum, eumque sæpius per honorificis nominibus compellauit; sed quod ad præsens negotium pertinebat respondit, tantum

virum

virum plus etiam aliquanto mereri quàm quod petebatur, cum etiam templo in quo ei statua erigeretur dignus esset, (quod fieri solet in hoc regno publicè bene meritis) verum nullam esse talem apud Sinas vel legem vel exemplum quonixus talem sepulturæ locum, homo externus impetrare posset, cogitaturum se tamen attentius, ecquis modus eam rem procliuam faceret, hæc omnia renunciari Patri iussit per vnum e Magistratibus sibi subditis, ipse causatus ægritudinem visendum se non dedit. id studio fecit, quod fauere vellet; est enim in hac aula positum in more, vt quo quis impensius alteri patrocinari cupit eo studiosius eius colloquia consuetudinemque deuiter, ad tollendam omnem largitionum suspicionem. His persolutis officijs, domi res impense Deo commendabatur dum Regia voluntas, quod tertio ferè die fit, innotesceret. Ad Regem cum peruenisset libellus effecit sine dubio is, qui corda regum manutinet, vt permotus fortè Rex memoria nostrorum quondam munerum & horologij portabilis conspectu, quod ab eius conspectu nunquam recedit, sese ad annuendum inclinaret, itaque libellum nostrum cum alijs ad Colam quem dixi misit, vt ex more responderet; fecit ille, negotium remittens ad id tribunal cuius erat de ea re iudicare.

Exijt igitur die tertia libellus cum hæc
appro-

approbatione, redditusque est ei Magistratui qui
 ad Regem transmiserat, ut illi tribunali, cuius
 hæc propria causa foret, demandaretur. Cum
 autem Respublica Sinensis vniuersa sex tribu-
 nalibus contineatur; videlicet Magistratum,
 rituum, quæsturæ, operum publicorum, rei mi-
 litaris ac denique criminum puniendorum. Is
 sententiam tulit, eam causam, quod munus esset
 regium, ad tribunal quæsturæ pertinere, quo et-
 iam libellum mox transmisit uti responderet.
 non hîc extra metum erant Patres, quod in eo
 tribunali nullus esset admodum familiaris Ma-
 gistratus, à quo fauorem sibi possent polliceri.
 Pater rem itaque retulit ad amicum illum syn-
 dicorum præsidem, qui operam suam obtulit ad
 eum libellum, à quæsturæ tribunali ad rituum
 tribunal, in quo plurimi nostris impensè faue-
 bant transferendum, nam ad illud quoque, cui
 externi omnes subditi sunt, iure poterat pertine-
 re, nec minus fecit quam promiserat, quare præ-
 ter auxilia Diuina, humana quoque sperabamus.
 in eum finem contulit se Pater ad duos, quibus
 hoc negotium à tribunalis Præsides speciatim
 fuerat demandatum, quibus detulit tenue libro-
 rum, quos nostri iam Sinicè fecerant munuscu-
 lum, cum orbis terrarum Cosmographica de-
 scriptione. Vterque tamen nostris non erat no-
 tus, & postulata nostra comprobauerunt, & opem
 suam quam liberalissimè obtulerunt, & eorum
 alter

alter, cum visitationis officium de more reperiret, recepit, se responsum quam maximè ex animi nostri sententia Regi redditurum, idque non solum ex propensa in nos animi sui voluntate, sed quod illud impensè ab ipso Colao propinquo suo esset commendatum, quæ verba nostros non parum de rei felicissimi successu, securos reddiderunt. Leo quoque Neophytus noster ad rituum tribunalis summum præsidem se contulit. Is vir erat grauissimus vel officij Maiestate vel litterarum fama vitæque integritate venerabilis; cum eo velut cum Magistro quondam suo, multis egit de re nostra ad quam ille opem suam quoniam nunc in eo res tota vertebar & promisit liberaliter & exoluit postea cumulatè. Interim dum Patres hoc rituum tribunalis responsum taciti præstolantur, non defuit vnus aliquis ex eodem Tribunali, qui persuadere conaretur sufficere si nostris pars aliqua cœnobij profanorum cœnobarum assignaretur, in qua vna cum illis nostri morarentur. Quod exitinere, dum ad munus suum gerendū ex aula recedit Doctor Leo, Patribus scripto renunciat, idem addit ad eundem qui hæc spargebat, litteras quibus rogabat vti nostris in hoc negotio fauere ne grauaretur; nec in animum induceret posse nostros aliquid cum profanis illis idolorum Ministris habere commune, quorum educatio, vita, lex, eruditio tantopere ab

H
eorum

eorum institutis discreparet. perculit ea res nostros quod satis per se procliuis videretur, quodque si contingeret non esset nostris institutis perincommodum solum, sed etiam S. S. Religioni nostrae minus honorificum. Verum paulo post rescitum est eum inanem fuisse metum alia omnia, multum ex animi nostri sententia comparari: quo audito nostri non parum respirarunt. id secundum responsum intra mensem ad Regem redijt, quod pro Sinensium negotiorum cunctatione præproperum videri potest responsum tribunalis rituum nomine, ita scribebatur. Initio, ex more libellum superiore ad verbum repetebat, deinde ita prosequabatur. M. T. mandauit vt de hac re illud tribunal ad quod pertinet iudicaret. cum itaque ad me peruenisset, regni nostri leges constitutionesque euolui, vnam reperi in hanc sententiam: si aliquis ex ijs aduenis, qui ad hoc regnum solent venire, in itinere moriatur, si cliens est (nam ipsi quoque Reges aliquando venere) & nondum ad aulam nostram peruenerit, Quaestor noster in ea Prouincia in qua diem suum obire contigerit, ei locum sepulturae designabit; & ad eum lapidem eriget in eoque sculpet, quis fuerit qui vita functus est, & quo consilio venerit. Alia quoque; lex ait: porro si mori contigerit postquam aulam attigerat, prius quam regia fuerat munificentia ex more donatus, vrbis Regiae Gubernator

nator illi sepeliendo sumptum suppeditabit; porro si iam fuerat regia munificentia ex more donatus, suo id sumptu comparabit. nunc verò tamen si Matthæus Ricius cliens non erat ab suo Rege huc legatus, è remotissimis nihilominus partibus huc aduenit, permotus huius regni nostri fama, & iam annos plures regio fruebatur com meatu, tandemq; vrgenti ætati concessit, iter autem ad eius regnum remotissimum, ideoque eius feretrū in Patriam reuehi minimè potest: quid igitur? cadauer in summa humo expositum comiseratione dignum non erit? quod si dignum est, annon quoque iustum est vt ego me Iacobi Pantojæ postulatis accomodem, & aliquam allatis legibus interpretationem inueniam, vt denique ei detur ager quem ad sepulturam postulat, hacque ratione noua veteribus M. T. beneficijs beneficia cumulentur? quando hic in manus meas libellus venit, vidi planeque perspexi insignem virtutis tuæ regiminisque tuæ famam, ad se pellicere regna terrasque remotissimas, ex ijsque viros qui nunquam lapsis retrò sæculis ad hæc regna peruenerunt modò permotos allectosque bonis regni tui moribus ac legibus huc aduenire, prout nobis exemplo Matthæi Ricij sociorumque eius constat, qui iter immensum emensi ad aulam denique tuam peruenerunt Maiestati tuæ dona obtulerunt, tuaque beneficia iam plures annos receperunt, idem quoque Matthæus Ricius

sedulus in discendo fuit sensimque proficiens
 multa assecutus est, librosque celebres edidit, ac
 denique vita functus est: cadaveris externi è re-
 gionibus remotissimis quis non misereatur?
 nunc eius socius Iacobus Pantoja in eius sepul-
 turam agri particulam petit: cuius licet causa
 non eadem sit cum legatis suorum regum, ta-
 men cum ita diu vixerit in vmbra tuæ Maiesta-
 tis vt se iam pro indigena haberi velit, eidemque
 viuo ac socijs stipendium in alimenta numeratum
 sit, eius mortui cadaver in summa terræ superfu-
 cie iacere quis sinat? præterea Iacobus Pantoja
 cum reliquis socijs cupit mortem à vita non
 discrepare, vt insignis tua clementia mortuos
 non secus ac viuos complectatur, ideo prioribus
 eius postulatis assentiens, peto vt Tua Maie-
 stas iubeat ex hoc tribunali ad Governatorem
 huius vrbs Regiæ mandatum mitti, vt fanum
 aliquod desertum absque incolis conquirat, ad
 simul agri partem ad Matthæi Ricij sepulturam,
 & ad Iacobi Pantojæ ac sociorum habitationem
 vbi suo arbitratu suam legem obseruent, cæli
 Dominum venerantes, eum pro Tua Maiestate
 deprecentur. Hæc res est digna tua magnitudi-
 ne, arida ipsa ligna (id est cadauera) complecti
 beneficijs, & aduenas è longinquo benignè hu-
 maneque tractare, quod valebit etiam ad eos
 magis magisque extimulandos vt fama tui re-
 gni inperpetuum propagetur. Itaque censeo ius-
 tum

stum esse eius annuere postulatis, nihil tamen auctoritate fretus propria statuere. M. T. certiore reddo, vt id statuat quòd è re sua magis esse iudicarit: anno Van-lie octauo ac trigesimo, quartæ lunæ tertio supra vigesimum. Hactenus libellus. Eum Rex cum accepisset insequenti die ad Colaum ex more remisit, vti responderet, qui subscripsit ita sibi videri faciendum, ac remisit ad Regem, qui propria quoque subscripsit manu: xi, id est fiat vel ita sit, tertioque die redditum est hoc vltimum responsum, rei totius clausula; qua ex causa nostri ingentes Deo gratias vt par erat habuere; cuius numine res tanta ad Euangelij in hoc regno promulgationem stabiliendam iam perfecta erat; porro non in executione minus quàm in impetratione eius eluxit potentia, cum difficultates omnes ita resciderit, ac si totius aulæ magnatum animos in pauperum aduenarum patrocinium conspirare mandasset.

His peractis rei que summa iam in tuto collocata, ad agendas ijs gratias, qui hoc negotium huc vsque promouerant, Pater adiecit animũ; & quoniam vacuis in re simili manibus comparere Sinis est inurbanum; neque munera tantis viris digna nostra paupertas patiebatur, quæ neque ipsi à nobis expectant, Pater Iacobus Pantoja qui rem hanc vniuersam procurauerat nonnulla pereleganti opere, in quo est sane ad-

H 3 mirabi-

mirabilis, construxit horologia Solis Lunæ ac stellarum simul vna in lamina eburnea, quæ vt noua, fuere gratissima, cupiditasq; eorum vsum ediscendi Patrem admisit in intima horum primatum penetralia, quod auctoritatem simul ac facultatem negotij plane conficiendi dedit. Ipse Colaus inprimis Patrem humanissimè tractauit, in museum suum sanè familiariter admisit, vsum horologij didicit ipse feliciter, vt mox in ipso sole experimentum fecerit magna sua voluptate. ab eo tum petijt Pater, vt à Pequinensis Regiæ Governatore peteret, vti de loco nobis opportuno prouideret. recepit ac præstitit deinde cumulatè vt infra narrabitur. gratias quoque referre verbis ac simili munusculo non omisit Pater Præsidi tribunalis rituum, cuius nomine secundum hoc regium responsum fuerat impetratum. Is etsi est è maximis huius aula primoribus & qui proximo gradu ad summum Colai munus aspirat, excepit tamen tanta Patrem vrbantate quanta gregarius quilibet Magistratus: nam & abeuntem ad mediam vsque plateam coram vniverso suo comitatu honoris causa deduxit. Deinde die insequenti domum nostram, magno apparatu venit visitationis officium redditurus, quod ab eius generis Magistratu nec ante fieri contigerat, nec sperari poterat. ibi familiarissime præter multa vsum horolo-

horologij sui didicit. Dici vix potest quantum in hac re nostris fauerit, & quantam ex his congressibus de Diuina lege opinionem conceperit. id maximè patuit cum ante datum Regi responsum, adijt eum Pater rogaturus vt nonnulla immutaret, quæ videbantur Euangelij promulgationem impostero posse velut è transuerso non nihil impedire. Verùm ille subrisit, solemnia sunt ista, inquit, verba, Tribunalium loquendi modus, qui nihil addit aut demit. Quod porro est, ait ille, tota hac aula tribunal, quod non intelligat legem illam quam prædicatis iustam esse, veram esse? & sanè negotium vestrum hæcenus eo vsque prouexi, quo summus fauor poterat peruenire. Nec hoc contentus scribam Gubernatori Pequiniensi cuius nunc in manibus est negotium vt locum ex animi vestri sententia conquirit, is amicus meus est meusque in Doctoratu Collega, eiusdem anni (hi se per totam vitam fratrum loco habent & appellant), Dominus tantis tanti viri beneficijs rependat aliquid sui fauoris, vt quod verum fatetur amplectatur. Præsidis exemplo adducti cæteri eiusdem tribunalis Magistratus, pro se quisque nostros honoribus colere, fauore prosequi nunquam destitère. Nec hi solum sed ipsi quoq; curiales, qui sæpe molestiores sunt heris ipsis, nullū nostris negotiū, spe alicuius largitionis emūgendæ

facefferunt, ita vt res tanta nullo prope sumptu perfecta fit. Haftenus nostri Neophyti sese pra gaudio vix capiebant, sed tamē vbi tantam tanti viri in nos humanitatem vidēre, stupuerunt, asserentes sibi nunc demum exploratum esse totum hoc negotium à Deo optimo maximo, praeter ordinem gubernari: quis enim non stupeat virum hunc qui nulli nec propinquo vquam nec amico in tota vita per omnes quos decurrerat honorum gradus, fauerit, iam praeter morem tenuibus aduenis ante ignotis, à quibus nihil sperare poterat aut metuere, tam impensè fauisse? confecto iam nostro negotio cum idem parentis suae luctum, abdicato ex more Magistratu, triennem ingressus, domum repetijt, Patrem qui parentatum ritu Sinico iuerat, familiariter interrogauit ecquid ab se in hoc negotio expectaret?

His visitationum officijs, hoc euentu expletis, ad Gubernatorem conciliandum applicuit Pater animum. Nostris erat ignotus ille, satisque metuendum ne nihil admodum de re nostra laboraret: sed qui omnium corda manu tenet, hunc praeter ceteris omnibus nobis ita conciliauit vt in causa nostra nihil dubitauerit maximorū inuidiam incurrere, nostrosque contra multos incurfus deinde tutari. Is prima Patris visitatione ita captus est, vt omnia cumulatè sponderit, & opportunè accidit quo tempore Pater

cum

cum eo colloquebatur, litteras ab vno, ab altero preces, vtroque grauissimo Magistratu venire, vti nostris impensè faueret; quod propensum iam eius animum planè in nostram partem impulit, cum videret quo loco nos haberent maximi aulae primores. Die insequenti magno apparatu domum nostram misit dignum se munus, ipse deinde subsecutus est, qua ex visitatione tam intimus repente haberi voluit, vt imposte- rum in libellis visitationis eo se titulo compellaret, qui domesticum sonat, quo non æquales solùm sed intimi quique se compellant. fortè hoc ipso tempore contigit vnum ex ijs Magistratibus sine cuius sigillo mandatum Regium intimari Gubernatori non poterat, aliquod menses nominatum illum quidem, sed ab Rege nondum confirmatum, sigillo carere, quæ res nostrum negotium vna cum reliquis retardabat. Eo tempore ex amicorum Magistratum consilio nostri locum aliquem sibi commodum cõquirebant, sed nihil inuenere quod omni ex parte posset probari. Itaque statuerunt rem ipsis Magistratibus permittere, Deo fidentes, quod vt optimè postea cessit, ita valuit multum, ad eximendos inuidia nostros, quos constabat sepulturae locum ab Rege petijisse, ab Magistratibus accepisse.

Dum hæc geruntur resque in longum abitura videretur, Patribus nec opinantibus scripsit

H s amicus

amicus quidam è rituum tribunali tempus esse cum Governatore agendi, nam die insequenti Regis mandatum in eius manus deuenturum erat. Stupuere nostri cum constaret eum, quem dixi Magistratum, suo nondum sigillo vti posse, vnde illis tam repentinus fauor. Pater Colum denuo adit in memoriam reuocaturus si fortasse tot inter negotia nostrum illi excidisset, vt cum Governatore suam ipse auctoritatem interponeret. Qui conspecto Patri præripiens sermonem, negotium mihi vestrum, ait, minime excidit, nam cum vererer ne in longum res abiret, præter reliqua vnum hoc ex singulari fauore ad me sine sigillo adferri iussi, & ad Governatorem destinaui, cui etiam ipsemet rem commendaui, tametsi nihil erat opus, nam & ille propensissimo erat in vos animo, magnique omnino vos facit. Idem quoque commendaui alteri cuidam conciuui meo ex eodem tribunali, ad quem ea quoque res necessario pertinebit. Hæc ille coram complurimis, stupentibus omnibus maximeque ipso Patre, qui tum demum intellexit vnde nobis tam inopinus fauor affulsisset. Reddat illi Dominus hanc beneuolentiam sua tandem aliquando luce donato: ab ipso quoque, quem dixi rituum Præside litteræ impetratæ sunt in eandem sententiam amplissimæ. Nec ipsum Governatorem rogari à tantis viris pigebat, vel quod eos hæc
sibi

sibi ratione obligaret, vel quod eorum virorum auctoritate factum suum tueri aduersus obtrectatores fortasse aliquos deinde poterat, prout fecit: eum quoque Pater eodem die cum suo munusculo visitauit; quod ut ille acciperet adduci vix tandem potuit. Die insequenti pro tribunali iussit, uti duo alij Gubernatores ei subditi qui propius negotia popularia attingunt, mitterent qui eiusmodi sepulturæ locum inuestigarent, quam celerrimè, sibi que renunciarent. Eos quoque Gubernatores cum Pater visitasset beneuolos fore reperit, nam infirmi omnes ad nutum sese superiorum accommodant: ij quos huic negotio deputarunt, iussi domum nostram venère. uti ex Patribus intelligerent cuiusmodi locum vellent, iussi enim erant Gubernatores Patrum quoad fieri posset sequi voluntatem. Tridui quatruiduiue spatio quatuor ipsi loca designarunt, rogaueruntque uti nostri maxima dissimulatione, quasi qui locum aliquem suburbanum, in quem ex more Sinico sese reciperent studiorum causa in ea sese conferrent, electuri, quòd è designatis quàm maximè placeret. In his erat sanum quoddam prius villa suburbana, Eunuchi cuiusdam è maximis Regij palatij, qui cum nescio quid peccasset, ab Rege capitis damnatus in vinculis viuere etiamnum, nescius qua eum die, iubeat

Rex

Rex extremo supplicio affici. Is cum se videret non gratia solum regia excidisse, sed in eas angustias redactum: hanc suam villam raptorum ut manibus eriperet (Eunuchorum enim in hoc regno bona ferè sunt illius qui primus occupavit) eam villam in fanum consecrauit, idque specioso nomine, disciplinam bonitatis appellauit. Leges in hoc regno non sinunt priuatum quempiam fana erigere (et si conuiuentibus Magistratibus permulti, maximè potentiores Eunuchi, erigunt) quæ tamen erecta quolibet modo fuerint, eo ipso sub rituum tribunalis recidunt potestatem. Sed qua ille arte villam suam cõseruatam ibat, eadem perdidit. Nesciebant Patres cum hunc locum lustrarunt, Eunuchum illum adhuc esse superstitem; quod si sciuisent, non facile eum cæteris prætulissent, postea autem quàm rescuere non erat in eorum amplius potestate fani alterius electio. Villa erat accommodatissima, nec plus quàm vnum idolorum ministrum alebat, ementito enim fani nomine, re villa suburbana fuit. mox igitur qui missi erant Gubernatores illos inferiores certiores redderunt: quorum alter vt à nostris largitionem fortasse aliquam emungeret, vnum ex ijs remisit vt pretium eius loci æstimaret, sciretque ex ipsis loci custodibus quanti eum æstimarent: Respondit qui mittebatur in munere regio pretium non spectari, inquiri verò de pretio omni

NO NON

no non posse, nam si quid fortè possessor subodoraretur, cælum ac terram proculdubio moturum esse ad suam villam conseruandam, quod etiam quolibet alio in fano futurum erat, cum nullum esset plane ab omni custode ac possessore desertum. Gubernator nihilominus ille qui nummos non causas volebat à suo imperio nihil remisit. Ibat ille parum lætus, & ecce Diuino plane consilio pro foribus amici cuiusdam Magistratus, è domesticis nostris famulum quē nouerat conspicatur, accedit, narrat quorsum & quàm inuitus eat: aderat in ea domo Pater rei curandæ, hunc famulus, iusso tantisper homine præstolari, de re tota reddit certiolem. non Patrem minùs quàm amicum ea res perculit à quibus largitionis spem id olere mox intellectum. Itaque amicus ille qui longè superiorem gerebat dignitatem iubet eum qui mittebatur morari, dum ad Gubernatorem scribat, se res nostras habere pro suis, eas tractet uti suas ac simul verbis mandat, de pretio nihil ad eum attinere, visurum ea de re Gubernatorem maiorem, iussum esse locum, non pretium inquiri. Hic, ut erat inferioris ordinis, respondit quàm modestissimè, se iussa facturum, idem Patri qui deinde subsecutus est, responsum dedit, & mox Gubernatorem supremum monuit, qui pro tribunali sua manu scripsit: disciplinæ bonitatis sanum quod N. Eunuchi, capitis à Rege damnati

mnati sit, nihil opus est pretio comparari, idolorum minister qui id incolit expellatur, & Iacobo Pantojæ ac socijs illico tradatur: quamquam omnia, quàm secretissimè fieri pouit hæctenus, peracta sunt, non defuit tamen priusquam hæc vltima sententia ferretur, è curialibus nescio quis, qui Eunuchi propinquos moneret, agi de suo fano, auctoritate regia, magni occidentis aduenis tradendo, sed quia id in animum sibi inducere minimè potuerunt, nihil ante hanc vltimam Gubernatoris voluntatem mouère. Impetrato hoc mandato, ingentes Deo gratias nostri retulère, rati nihil iam ad rei firmitatem superesse: sed nimirum ignorabant quantis adhuc emenda laboribus; actis Gubernatori gratijs Pater eum rogat, vti profanum illum fani cultodem ad se accitum ipse amandet: nec mora, satellites duos destinat, qui eum in diem crastinum pro tribunali sibi sistant, ibant satellites cum mandato in tabulis, ex more descripto, vt eum adducerent, & ecce illum ipsum nihil minus opinantem ex itinere offendunt, moxque abducunt in Gubernatoris palatium vbi in sequentem diem mirè suspensus substitit, ecqua culpa insimularetur: qui vbi aduenit, nixis coram Gubernatore genibus, ab eo iussus est templum suum extemplo deserre, & in aliud commigrare, quoniam illud ab Rege, Iacobo Pantojæ ac socijs esset datum, eorū
 lex,

lex, à tua inquit multum differt, communem cum illis vitam agere nullo modo potes. Abijt ille nec verbum locutus, imò satis lætus, se metum verberum, & alicuius culpæ grauioris euasisse, nec mora, suam supellectilem conuasauit, eoq; ipso die abscessit. ergo nostri eodem ipso die Neophytis comitibus loci possessionem adierunt, ea res, facile est credere, quantum Eunuchum illum reum, suæque factionis cæteros pupugerit, itaque in villam mox concurrere nonnulli, quibus Patres dixere se ab Rege, defuncto socio aliquem sepulturæ locum petiisse, hunc sibi ab Magistratibus sua sponte, nulla sua postulatione assignatum: Ii cum Regem Magistratusque audierunt, abiere, nondum satis certi, quid consilij in re tam desperata caperent; verebantur enim ne si quid molirentur extremam reo perniciem accerferent: id maximè patuit cum ad Patrem venit Eunuchus vnus aliquis, asserens constare iam sibi nostros in hanc villam occupandam immisos esse ab Magistratu, se ipsos non intrusisse, certum tamen sibi esse ius suum prosequi, petere se, eam rem nostri ne grauatè ferrent: cui respondit Pater, se nihil habere quod molestè ferat, dum ipsi rationis limites ne excedant. Interim tamen tempus illis iacturæque sensus omnem exemit metum. die quadam, explorato tempore quo vterque Patrum aberat à villa, non pauci
Eunuchu.

Eunuchuli turmatim irrumpunt, cumque vnū è fratribus nostris cum aliquot Neophytis, quos ad loci custodiam Patres reliquerant, reperissent; nixi genibus, quo cultu Regem venerari, & appellare solent, aduenas illos loci iam Dominos licet absentes salutarunt, quid enim illis deerat, aiebant, præter vnum regnum, quibus satis fuit virium ad Eunuchos suis possessionibus exuendos? hæc & similia cum in nostros inieciissent, dixerunt, fanum illud quidem ab Rege Magistratibusque donatum, sed non fani supellectilem: Itaque nolentibus ijs, qui aderant, multam extulere. Huius generis fuerunt rupium quædam fragmenta, quæ Sinis ad oblectationem in pretio sunt, abiere multi cum supellectile, quam efferebant, reliqui cum fratre nostro ac Neophytis collocuturi confedere. dicamabo (ad fratrem nostrum conuersus ex illis vnus) iste tuus Magister ecquod habet philtrū quo sibi hominum animos & tantorum tam arctè deuincit? Magister inquit meus (ita enim fratres hic nostri cum de Patribus agunt, loqui solent) virtutem habet, litteras, libros legem Dei summi, quam in omni confessu prædicat, his nullum est efficacius pharmacum, ad Magnatum animos sibi adiungendos. Amabo te ait ille cum discipulus eius sis, persuade illi, etiam atque etiam, vt aliud sibi fanum maius ac melius ab Magistratibus designari curet. Sic ista inquit

quit frater noster vestra cura, neque enim eum pro sua modestia, decet maiora, melioraque postulare; quidquid ab Rege Magistratibusque datur, ille id omne pro magno habet. his fratris nostri prudentibus responsis, & cuiusdam è Neophytis qui adèrant, & longa & apposita oratione placati, sine iniuria recessère. Cum in exteriorem aulam in qua erat idolorum ara pervenire, ex ijs vnus nixis genibus, ita cum primario simulacro est collocutus: vale extremum vale, neque enim ego hanc aulam posthac meo arbitratu, vti prius, ingrediar. Verum alius ab iracundia colloquij materiam sumens, dignius veriusque cum eodem simulacro est præfatus: massa stercorea luteaque (ex luto enim inaurato constabat id monstrum) si tibi non fuit virium satis, ad fanum tuum teque ipsum tuendum, ego quid opis à te sperare possum? nullo honore digna es, nec vllum ego tibi venerationis genus exhibeo, ita ille. Alij dicebant hoc simulacrum alterius idoli nomen olim gerebat, permutatum est, alterique attributum, ideo nunc prius illud de vsurpatore vindictam sumit: his alijsque contumelijs affecta simulacra, fanumque quondam suum reliquère.

Nondum hic finis tragœdiarum quas Eunucho concitarunt. Reus ille vbi vidit omnia vndique ita vallata esse vt suo nomine nihil sine periculo vltra sibi audendum superesset, hæc

I suam

suam villam, alteri Eunuchò è supremis, qui apud Regis Matrem erat in primis gratiofus, ea lege donauit, vt eam nostris eripere omni ope atque opera conaretur. mouit is omnem lapidem, ac primum à metu ac minis cæpit: immisit enim adolentes Eunuchulos domesticos suos in villam nostram, quo tempore nostri aberant; qui metu ac minis, sed inanibus, quales ferè solent esse Sinarum, cum omnia repleffent abierunt. Pater veritus ne similes molestiæ si dissimularentur, frequentiores fierent, ipsum Eunuchum illum villa donatum adit, quod cū is audisset, statuit ipse quoque tentare si quid supercilio posset Patri timoris incutere: questus est multis primum acriter ac superbè, sed Pater nihil turbatus partim grauitate ac rationum pondere, partim quoque nihil se eius potentiam minasque formidare præferens euicit, maxime vero territus est cum à Patre audijt se libellum Regi daturum vt sibi faciat in Patriam redeundi facultatem, peroso iam earum molestiarum quas ab eo patiebatur. Id asserbat, quoniam nullus est Eunuchorum, qui nesciat Patres nostros ab Rege velle omnino retineri, molestèque laturum, si quis nobis negotium facefferet, itaque iam mollior factus vrbane rogat vt ab Governatore alium sibi locū dari petat, ego, respondit Pater omnino petere non possum, sed si iussus fuero mox dimittam. A quo subdit ille;

iuberi

iuberi tibi vis? Ab Rege respondit Pater, aut ab rituum Præfide, aut ab Governatore, extra hos nemo est qui me adducet vt beneficia regia dimittam: næ homo tenax es! ait Eunuchus: eorū qui ab occidente veniunt aduenæ, nemo ita loquitur, nemo tantum potest; ego, prosequitur ille, sum inter Eunuchos Regij palatij non infimus, non semel ad Governatorem me contuli, nondum ad eius conspectum ne dum ad colloquium admissus sum: audio verò quoties accedis Palatij tibi ianuas patere, cum eo colloqui, imo etiam conuiuari. Finito hoc duarum & amplius horarum colloquio, abiit ille hoc intra se mussitans, næ ego luto vilior sum ac puluere nisi rem hanc ad exitum pro arbitratu perduxero! hic cum Eunucho congressus, etsi non sustulit omnem de villa controuersiam, valuit tamen ad excludendas in posterum importunorū hominum insolentias; ille ipse cum die quadam non ita multo post ex itinere villam pertransisset, non est passus à suis molestiæ quicquam inferri, imò insultare parantes repressit. Verum ad alia iuris auxilia conuersus, effecit primum vt ad Governatorē nonnulli scriberent, qui primarios gerebant Magistratus; quibus Governator ex scripto Regis tribunalisque rituum mandato, os obturabat. inde vbi hoc succedere minus sensit libellum adornauit ipsi Governatori pro tribunali offerendum, eo in libello multis que rebatur indigenarum bona alienigenis tradi,

qui patrios Deos aris creptos, igni vel aquis erant absumpturi. Eum libellum Eunuchi quidam minores in tribunal detulere; qui multa mussitantes, cum nostros per ignominiam Saracenorum nomine compellassent (nam Europæi vultus ab ijs non admodum absimiles, hanc nobis notam apud nescios inuexere) non solum à Governatore sunt prohibiti, sed cum is pro tribunali permulta cum nostrorum laude dixisset, minimè eos esse ex eorum aduenarum aut potius barbarorum genere, qui hactenus in Sinicum regnum veniebant, & alia his similia, adduci omnino non potuit ut eorum libellum admitteret. Itaque illi re infecta abiere. Mox domum nostram mittit, qui moneret ut interim dum sese procellæ remittant tantisper ab idolis loco mouendis sibi nostri temperarent, & maxime ab ea tabella in qua super aram, Regis nomen aureis litteris expressum erat. Post hæc Governator ipse rituumque Præses, singuli suū edictum supra limen domus erigendum excriferunt & Governatoris quidem erat in hanc fere sententiam: narrabat qua ratione Rex pro sua insigni clementia, quâ etiam remotissima quæque regna complectebatur, post varia superiorum annorum in nos beneficia, nunc demum velut sui regni incolis, ea omnino munierit atque confirmarit hac recenti liberalitate, qua hunc Matthæi Ricij sepulturæ sociorumq; perpetuæ

petuæ habitationi, locum dabat, vt in eo ritus legis nostræ obseruantes, Deum pro Regis eiusque Parentis vitæ & salute, proque pace ac regni prosperitate rogaremus. Sed quoniam verebatur ne forte quisquam nobis aliquid molestiæ inferret, vetabat ne vllus citra nostrorum voluntatem eum locum ingrederetur, aut molestus esset; qui secus fecisset, eum à vicorum excubijs vinciri, & ad suam tribunal deduci iubebat seuerissime puniendum. Rituum præsidis erat in eandem ferè sententiam. vtrumque hoc edictum non solùm hominum insolentium petulantiam repressit, sed magna ex parte Eunuchi competitores sua spe deturbauit.

Sed tamen duas in hanc arcem expugnandam extremas machinas reseruarunt, prior fuit primarij Eunuchi fauor. hoc tempore, quo se nemini Rex videndum præbet, in Eunuchorum manibus omnia ferè regni negotia sunt posita, è quibus vnus est qui Regi proximus, alter prope rex est: effecerunt competitores Eunuchi vt hic ad Governatorem schedulam mitteret, quâ superbè nimis & impotenter eum inter cætera erroris arguebat, quod tam insignem nostris villam, Eunuchis ereptam, tradidisset. Quemlibet alium terrauisset hæc schedula, verùm Governator & natura generosus est, & iam diu grauissimos gerit Magistratus, itaque indignius ferens, in iram exarsit eique dixit qui schedulam

adferebat. Quis iste scribendi modus? ne Rex ipse quidem erroris me potest arguere. Itaque eum remisit, Eunuchum nec responso dignatus, solum exscribi Regium diploma tribunalisque rituum ad se mandatum, iussit; quæ ut vidit Eunuchus ille, die insequenti alia schedula veniam demissè petijt, causatus regij diplomatis ignorantem. hæc ipse Gubernator nostris narrauit idemque non ita multo post suavit, ut ad eum visendum se nostri conferrent, simul ad eum ferrent libros omnes, quos nostri Sinicè in hunc diem ediderant, siue de re Christiana virtutibusq; siue de Mathematicis disciplinis: hæc in diem insequentem comparata sunt, ac simul perelegans Deiparæ effigies, gnomicum horologium eburneum, & alia nonnulla, quæ ambo Patres secum detulerunt: admissi intra Eunuchi septadum congressum præstolantur, Eunuchis alijs sua munuscula, videre cupientibus ostendere, quæ omnia, sed maxime Deiparæ effigiem admirabantur. qua occasione de fidei nostræ rebus illatus sermo. post diuturnam moram misit qui renunciaret integrum nunc sibi non esse, sufficere sui negotij rationem, quam scripto dederant, se legisse: verum vrsere Patres, ut aduenas è regionibus remotissimis, nunc primum se videre cupientes, ne reijceret, quo ille audito, admisit Patres licentiatorum Sinensium cultu indutos; quos ille cum nixos genibus, ut ferè solet

solet reliquos, excipere pararet, confedit; verum Patres quos non decebat aliter cum hoc Eunucho, quam cum summis agere Magistratibus, nihil se mouerunt, sensit ille quorsum hæc tergiuersatio, & assurgens eo ritu eos excepit quo pares à paribus excipi, Sinico de more solent. Inde stantes sermonem prosequuntur: querebantur Patres, se per Eunuchos quosdam, regia liberalitate, Magistratum auctoritate confirmata, pacifice frui hæcenus minimè potuisse, petebantq; vti suam interponeret auctoritatē. Is primum schedulæ ad Governatorem missæ rationem dedit, se id regiae voluntatis ignoratione fecisse, post hac curaturum vti nemo ijs molestus esset; neque enim decebat summorum tribunalium statuta, ex regia potissimum liberalitate orta, in dubium reuocare: suam proinde securi domum incolerent, socium humo mandarent, regia regnique munificentia fruerentur: gratijs actis eum adducere minimè potuerunt vt aliquid allatorum munerum acciperet, omnia vidit atque laudauit, Deiparæ potissimum effigiem, sed vt dixi accipere recusauit, quod apud Sinas sine vlla inurbanitatis nota fieri sæpe assolet.

Altera, quam competitores admouerunt, machina fuit ipsa Regis parens, quam ideo in postremam aciem reseruarunt, vt rei iam

quondam conclamatae subuenirent. Regis parens, ut horum annalium initio dixi, vetula est, idolis addictissima, cui Eunuchus, qui haec miscebat, graciosus in paucis. Ea igitur die quadam adita, queritur creptum sibi fanum idolorum, quod multis aureorum millibus aestimaretur, datumque quibusdam aduenis qui cum idola non venerentur, ea vel aquis mox vel flammis absumerent, rogabat igitur unum ut verbum Regi suggereret. Verum illa sic respondisse fertur: Esto, pluris etiam quam dicis aestimetur, quid hoc ad Regis munificentiam? Apud Regem porro abs re est huius meminisse: quin adeo si de Eunuchio reo, ille quem dicis, dato Regi libello queratur, actum est de eius vita. tacuit Eunuchus nec ultra instare ausus est, ibique spem simul artesque suas Eunuchi posuere, qui tamen aliquo sunt a nobis beneficio deliniti; nam cum saltem agri particulam quae intermedio vico ab ea villa separatur, repeterent. Nostri ne nimis tenaces viderentur ex Gubernatoris consilio, ea sua sponte cessere.

Humani generis hostis cum satis sciret quid hac re contra se pararetur, non solos, ut hanc rem disturbarent armauit Eunuchos. Initio dixi causam hanc ad quaesturae regiae tribunal pertinere iudicatum, ad quod etiam delata, nostrorum ope ad rituum tribunal fuerat auocata. hinc repente quietis iam omnibus, non leuis metus as-

surgit

furgit; metum dixi, vix enim maius metu malum fuit; constitutis iam perfectisque omnibus, necesse omnino erat, vt ad illud tribunal rediret, quò domus hæc, regia nobis liberalitate donata, à Regio tributo quod priuatorum ædes pendunt, liberaretur; procuratum igitur vt è rituum tribunali, alterum quæsturæ regię tribunal sciret, hoc regium esse munus; petumque vt immunis is locus imposteriorum declararetur atque tributorum tabulis expungeretur: res ad eum devenit cui prius fuerat erepta, senseratq; auersam sibi spem alicuius lucelli, quo nomine passim malè audiebat: instituit ergo rem turbare, datis ad eum Gubernatorem inferiorum, qui locum conquiri iusserat, litteris publico sui muneris sigillo munitis, quibus iubet respondere, eccur nostris adeò magnificas ædes assignasset? Non parum ea res perculit Gubernatorem illum, ergo ad Patrem è suis curialibus vnum, cum eo scripto mittit, petitque ecquid responderi velit? respondit Pater nihil esse quod responderet, se effecturum non solum, vt responsum non peteretur, sed etiam vt suum scriptum ipse, qui miserat, reuocaret. Ergo vt fidem exoluat contulit se Pater ad Gubernatorem summum, qui iam nescio vnde rem auditam, ita grauatè ferebat, vt à contumeliosis nominibus in auctorem scripti abstinere non potuerit, factusque est Patri auctor ad eum ipsum adire & expli-

explicare, Regem nostris non sepulturam so-
 lum, sed ædes quoque ad habitandum concess-
 sisse; quæ si magnificæ, at verò Rege dignæ, si
 nos indigni: Insuper petente Patre vt hoc suum
 scriptum ipse reuocaret; non parum miratus
 est ita confidenter hoc ab se peti, intulitque se
 die insequenti pro tribunali sessurum, si quid
 haberet, libellum daret. Abiens Pater, ad ami-
 cum nostrum se contulit, eius contribulem,
 narrat rem totam, monetque vt auctor sit ami-
 co suo, ne se vnus tot Magistratum sententijs
 in re iam facta opponeret, nihil inde emolu-
 menti, mali fortasse non parum sibi posse ab ijs
 offensis accersere: fecit is quod rogabatur ita
 accuratè, vt die insequenti litteras quæstor ille
 ad Patrem scriberet officij plenas, quibus se o-
 mnia ex eius voto facturum spondebat. Cum
 responso misit Pater leue rerum nostrarum mu-
 nusculum, quod vt apparet omnia composuit,
 nam intra paucos dies, publicum illud scri-
 ptum publicè reuocauit, ædesque nostras in
 perpetuum tributo regio exemit. Atque hic
 finis fuit huius rei, quæ multum ad Dei glori-
 am vt speramus aliquando valebit. Exin no-
 stri quietam nacti hæreditatem, ad agendas
 Regi gratias, solitis ritibus concessere, qui ri-
 tus cum idem sint cum ijs quibus Patres initio,
 cum in hanc aulam venissent, Regi de stipen-
 dio gratiam habuere, nihil opus est repetere,
 vniuer-

vniuersa enim Sinicæ expeditionis historia, ad hæc vsque tempora vna cum his annalibus, vt spero in Europam appellet, lucemque aspiciet. Hæc omnia iam tandem aliquando pacata, securiora quoque ac firmitiora reddita sunt, tribus alijs diplomatis trium tribunalium, vnum fuit, alterius rituum Præsidis, qui nuper in recedentis locum suffectus, alterum ac tertium aliorum duorum tribunalium quæ quia in Europa inusitata sunt, uon nomino, sed tamen in hac aula præ cæteris, ex seueritatis fama, terrorem incutiunt.

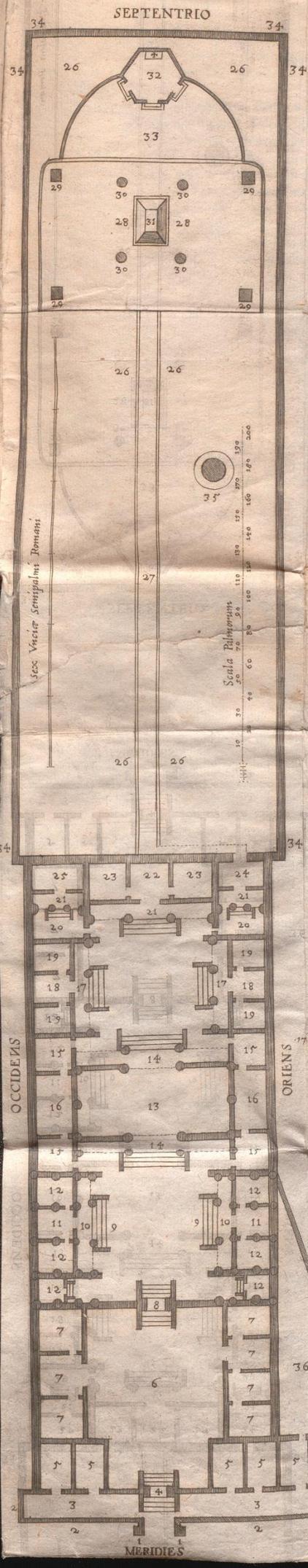
Vrbis quoque Gubernator nondum tot fauoribus contentur, sua sponte statuit, Patrem Matthæum Ricium, & in eo nostros ornare: nam ex Sinico more quem in his ipsis annalibus in Nanquinenfi residentia fusius explico, misit magno curialium suorum comitatu, festoque tympanorum ac tubarum concentu per nobiliores vrbis vicos, domum nostram inscriptionem quandam, cubitalibus litteris in insigni quadro, quâ opere quâ pictura, quæ ad Patris Matthæi Ricij tumulum erigeretur, perpetuum tam amicitiae monumentum quàm tanti viri ornamentum. Ea inscriptio quatuor litteris (ita enim fere est in more positum) expressa erat in hunc modum: Mo y he yen: quod quatuor syllabis, dubiũ an breuius an significantius hoc sonat. Ad iustitiæ fama venienti,
libros.

librosque celebres edenti. Et infra characteribus minoribus Matthæo Ricio è magno occidente, Hoam kie sci (cognomen est nomenque eius, quod ab annalibus nostris abesse non decebat) vrbis regiæ Pequinensis Gubernator erexit.

Video nunc à nonnullis fortasse desiderari topographicam loci delineationem; sed melius est spectandam quàm legendam proponere, ex adiuncta tabella videri potest.

Locus tabella spectanda.

Abest hæc villa ab vna, è portis vrbanis, octava leucæ parte non tota, in agro amenissimo sita, quem ideo ferè Eunuchi regij sibi ad sepulchra villasque designant, opus est firmum opere lateritio sed polito pereleganter; columnæ omnes lignæ, more Sinico, neque enim ipsi lapideas in pretio habent; ne in regijs quidem Magistratumque palatij: ante annos triginta non amplius extructa, multam adhuc promittit ætatem. nihil attinet singula describere ex ipso pretio colligere licebit operis maiestatem, supra quatuordecim aureorum millia extructori constituisse perhibetur: si hoc parum Europæis videbitur, apud Sinas thesaurus est. Ad extremum, percommodus est musis locus, atque in eum scopum Magistratus ij, quorum favore impetratus est collimarunt, vt eo in loco è nostris aliquot ab vrbano tumultu semoti libros Europæos, idioma Sinensi

PALATII SVBVRBANI

ICHNOGRAPHIA
à Rege Sinarum Soc. IESV attributi
Pequini Anno 1690.

Fuit olim hoc Palatium cuiusdam Eunuchi e curia Proceribus præcipui, idemq; postea ab eodem in Idolorum Fanum committatum: tum vero à Rege iure occupatum, et anno demum 1690. Monumento P. Matthæi Ricci è Societ. IESV assignatum, ac reliquis eiusdem soc. Patriæ concessum, ipsi ut incolerent, atq; in eo DEO cali vero, quæ adorant, deseruissent.

Reliqua vero Idolorum templa plurimû differunt ab hac Palatii huius structura ac forma. Sinenses in suarum adium edificatione, primo omnium ponunt ligneas columnas, quas in hac delinatione referunt suis locis descripti, cer celli columnis imponunt trabes et tectum; muros vero è cemento extruunt loco posirena, unde fit, ut muris collabentibus, maneant columna, et tectum sariatecta.

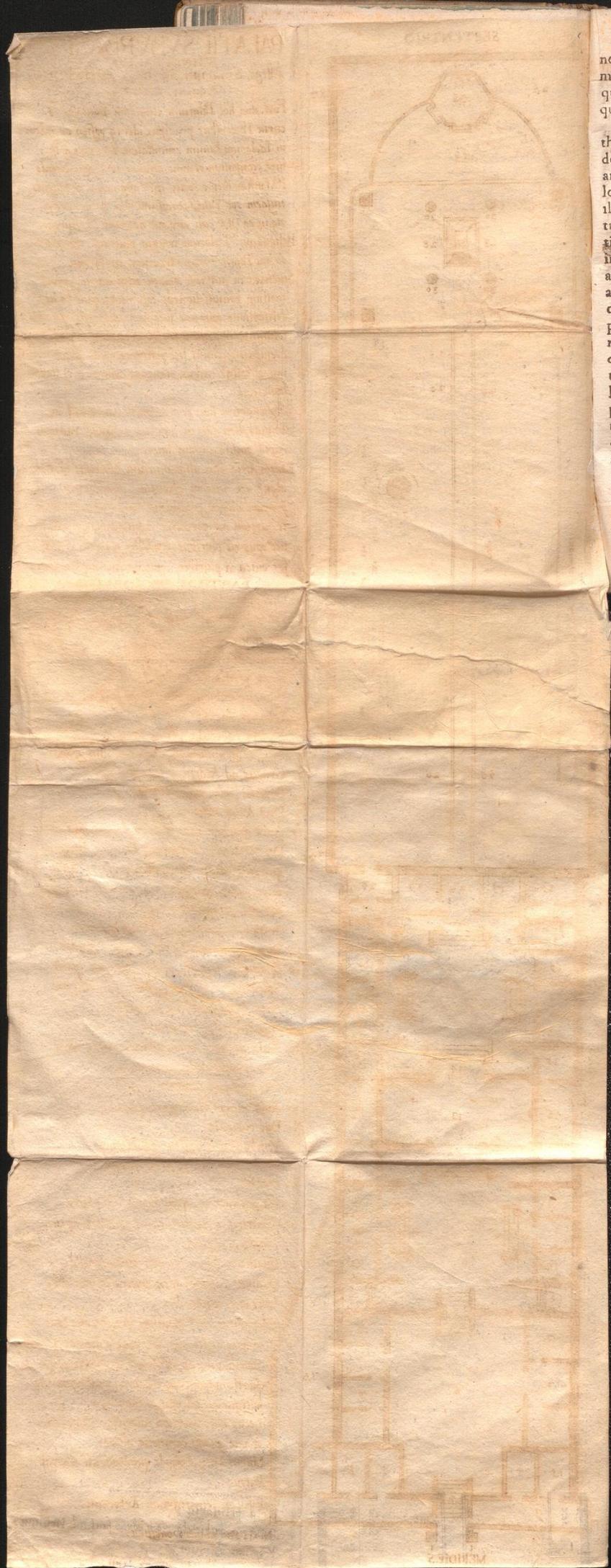
Columnarum sius ac ordo, quem videre est in secundo Atrio, cõs est omnibus reliquis; suntque Atria omnia strata latere.

Eadem Atria sunt aliquantulum cubiculis humiliora, atque ex vno in alterum ascenditur primû aliquot gradibus, ut iterû ascenditur, et rursum ad porticus et cubicula ascenditur, nec opus est pluribus gradibus, propterea quæ sine ses unica ut plurimû conignatione sint contenti.

PARTIVM DECLARATIO

- 1 Duo marmora conspiciendis equis destinata.
- 2 Paries humanam staturam attingens ante ingressum Palatii.
- 3 Viculus inclusus ante Palatium.
- 4 Porta primaria.
- 5 Quingue cubicula, quor portæ sunt ad Viculum.
- 6 Primum Atrium.
- 7 Septem cubicula primi Atrij.
- 8 Porta ad secundum Atrium cum suis gradib.
- 9 Gradus ad A. disicia lateralia.
- 10 Porticus ante ædes coopertæ.
- 11 Duæ Aulae minores.
- 12 Aula amplior, olim Idolorû domus; qua nunc Deo seruatori consecrata est; eiusq; Imagini, qua eius adratio facta ab Angelis, et Apstis exprimitur, dedicata ipso omnium sanctor festo die, quo primû missa sacrificium magna hominum frequentia celebratum est anno 1697.
- 13 Duæ porticus ante Aulam cum suis gradib.
- 14 Quatuor Atriola disicoperta, ex quibus patet aditus per cubicula ex secundo in tertium, et ex tertio atrio in secundum.
- 15 Duo cubicula maiora.
- 16 Scala, porticus, Aula, cubicula tertij Atrij.
- 17 Duo cubecula disicoperta Atriola.
- 18 Tres porticus coopertæ cum suis scalis.
- 19 Aula minor olim plena Idolulis.
- 20 Duo cubicula.
- 21 Vestibulû et transitus ad Hortum.
- 22 Nunc sacellum S. Mariae Maioris.
- 23 Hortus.
- 24 Via per medium Horti strata lateribus.
- 25 Camiterium cinctum muro lateritio statura humana maiori.
- 26 Quatuor bases cum suis Pyramidibus.
- 27 Quatuor Cupressi satis proceræ, et iam olim hisce locis plantatæ.
- 28 Monumentum P. Matthæi Ricci, in quo eius corpus depositum fuit eodem die, quo primû sacrificium est in Templo Seruatoris, de quo.
- 29 Sacellû nouum atq; eleganti concameratione fastigiatum, ad usum Camiterij.
- 30 Locus ante Sacellum lateribus stratus, et vno gradu camiterio altior.
- 31 Murus Horti è lapide quadrato alt' 20. pal.
- 32 Puteus.
- 33 Fossa et seminarium Arborum.

N. 112 Sex numero cubicula.

ne
mo
qu
qu
th
de
an
lo
ill
tu
in
au
ac
cl
p
n
q
t
l
p
e
c
a
c
t
l
t

nenſi tranſſcribat, quod à multis expetitur. Iſq; mos ſtudiorum cauſa, velut in Tuſculum aliquod ſecedendi, frequentior eſt aliquanto Sinis quàm Europæis.

Sed iam tandem aliquando ad Patris Matthæi Ricij ſepulturam veniamus. Solent Sinæ defunctorum cadauera feretro incluſa, ſæpe in annos aliquot domi aſſeruare, dum ſepulturæ locus quæritur aut paratur, feretrum enim ſuo illo pellucido bitumine illitum, fætorem nullū traſmittit. In quo P. Matthæi Ricij cadauer continebatur, integrum ferè annum, ab eius obitu in ſacello noſtro, ad aræ latus aſſeruabatur; iam autem nullo renitente ſecura villæ hæreditate adita, eò detulerunt ibi aſſeruandum, dum Eccleſiaſtico ritu cæmeterium & in eo ſacellum pararetur, non tamen delatum ea pompa, qua Sinæ aſſolent, quæ multo apparatu triumpho eſt quàm funeri ſimilior; quod iſtud neque noſtra tenuitas, neque religioſa modeſtia pateretur. delatum eſt, inquam, matutinis horis magno Neophytorum commitatu, qui cereos manu geſtantes, crucem geſtatorio conopæo inſignem ſequebantur. Collocatum eſt in cubiculo quodam ad latus ſacelli domeſtici, Sinico apparatu ad excipiendos eos, qui defuncto ſolitos ritus exhibituri aduenirent: non ita multo poſt Pequinū peruenit Pater Nicolaus Longobardus, ſuperior totius Miſſionis, in cuius aduentum ſocij, Patris
funus

funus distulerant. Eius auctoritate delineatum est mox primum in hoc regno cæmeterium, in extrema parte horti hexagonum facellulum extructum est, opere lateritio fornicatum: à lateribus è facellulo duo parietes egrediuntur in hemicycliam fere figuram & tumulis nostrorum deputatam aream complectuntur, in area media quatuor erant cypressi (nam etiam Sinis eius generis arbores funestæ sunt) eas dudum plantatas dices ut futurum Patris tumulum continerent, ibi effossa humo, feretro continendo locus extructus est, opere lateritio & Diuino consilio factum est ut qui per vniuersam vitam idola expugnarat, moriens secum ea sepeliret: nam ex confracto idolo primario (ut mox dicam, cæmentum omne tumulo extruendo de industria confectum est,

Interim dum paratur sepulturæ locus, idolorum quoq; fanum, in Christi seruatoris ædem consecrandum, suis abominationibus expurgabatur. In aula primaria erat ara ingens, è lapide latereq; pereleganter laqueato, rubens aram tingebat color ex more fanorū (priuatas enim ædes hoc vti colore fas non est) super mediam aram monstrū ingens sedebat horrenda mole luteū, sed à capite ad calcem inauratū. Id Sinæ Tí cām, vocant quod telluri thesaurisque præesse fabulantur; Pluto deniq; noster est, manu sceptrum, in capite coronam vtrumq; nostrorū regum in-
signi-

signibus non abfimile gestabat. vtrimq; stabant
quaterni, eadem ex materia ministri, ad vtrum-
que aulae latus positæ erāt duæ grandiores men-
sæ, singulæ quinos habebant inferni regulos. In
vtrōq; pariete picti visebantur iisdem reguli pro
tribunali confidentes, qui reorum scelera pro
suo quisq; foro, stygijs pænis damnabant. ante
eos stabant dæmones permulti terribiliores &
figura & pænarum instrumentis ijs ipsis, quos
pingimus, nihil enim mirum si se ipsos ad viuū
effingere docuerint. Inferorum quoque pæna
miseros ita torquebant reos, vt viuus horrorem
incuterent, nam alij in lecticis ferreis torrebantur,
alij feruenti oleo frigebantur, alij in frustra
discerpebantur, alij medij secabantur, alij a ca-
nibus lacerabantur, alij pilis conterebantur, alij
alijs tormentis excruciabantur. è regulis, pri-
mus scelera cognoscebat, quæ illum in obiecto
speculo cernere fabulantur. Ab eo rei ad cæte-
ra tribunalia regulorum pro scelerum varietate
dimittuntur. Præerat quoque vnus illis
quorum crimina transmigracione plectuntur,
nam sæui in tygres, spurci in porcos, pro sce-
lerum similitudine demigrabant; Nonnulli
etiam quorum leuiores erant culpæ, in pau-
perum ac plebeiorum sortem transibant: toto
enim hoc regno Pythagorica metempsychosis
mirè recepta est. Verùm enimvero hæc in-
ferorum terriculamenta ita Dæmon composuit,
vt non

vt non solum sceleratos non cohibeant sed incitent; nam quàm horribilia pingit, tam facile vitari posse fingit, si sceleribus addant maximū idololatriæ scelus. Erat prægrandis Bilanx, in altera lance homo sceleribus onustus, in altera profanæ idolorum sectæ, precum libellus, qui tot sceleribus præponderabat suumque recitorem pænis eripiebat. Per medios inferorum fines cruciatusque fluebat horribili colore fluiuis, quo plurimi rapiebantur, supra eum fluiuis pontes erant duo, aureus alter, alter argenteus, per quos transibant ij, qui idolorum cultores in primis fuerant, gestabantque varia exhibiti cultus insignia, ducibus profanis eorum ministris, quorum præsidio per medios inferorum cruciatus, demum deueniebant in lucos lætos & amœna vireta. Alia in parte depicta erant inferorum antra, flammis, serpentibus, dæmonijs horrenda, ad athenas eorum portas accedebat idolorum minister, qui Matrem, inuitis dæmonibus flammis eripiebat; alia quoque visebantur huiusmodi. Ita quas pænas Deus Opt. maximus hominibus. notas esse voluit ad sceleratos eo metu à sceleribus deterrendos, has ipsas impostor humanique generis hostis, adhibet ad homines in ipsa scelera concitandos, qui plus aliquanto sibi suisque ministris licere voluit, quàm ipsemet harum pænarum auctor iustus Deus; dum vel scelera sine pæna permittit, vel
 è pænis

è pænis læuissima ex causa eripit. nullum enim
 apud inferos erat pænæ genus, quod non habe-
 ret huiusmodi inscriptionem: Quisquis talis
 idoli nomen millies inuocauerit, ab hoc pænæ
 genere liber erit, ita euadendi facilitate, peccan-
 di licentiam inuehit, vnoque verbo hanc falsæ
 religionis faciem obliterat. Idola igitur à no-
 stris aræ detracta, lignea flammis exusta, lutea
 in pulueres redacta sunt, qua in re spectabiles
 sese famuli domestici præbuere, qui certatim
 in hanc idolorum carnificinam alter alterum su-
 perare nitebantur, quam ad rem quoque spes
 eos alicuius lucelli prouocabat. Solent enim Si-
 næ vacuos idolorum ventres votiuis numis-
 matibus, ac sæpe gemmis farcire, quæ omnia si-
 bi famuli, velut harpastiludum in simulacrorum
 anatomia exercentes, alter alteri præripere ni-
 tebantur: hæc idolorum opprobria tamen si nõ
 ignorata sunt ab ijs ipsis villæ possessoribus, eo-
 rum tamen nemo se mouit, postquam spe re-
 cuperandi decidere, ipsi enim hoc simulacrorum
 Patrocinium ad sua repetenda, non item ad sua
 tuenda prætexebant, ara quoque ipsa diruta,
 parietum pictura calce incrustata est, tum
 in recenti ara locus seruatoris imagini præpa-
 ratus; eam vnus è nostris fratribus in ea ipsa vil-
 la per eos dies perbellè pinxerat. Sedet in mag-
 nifico solio Christus Dominus ac Redemptor
 noster, vtrimque angeli superne, Apostoli in-
 K ferne

fernè eum velut docentem audiebant. His omnibus ita comparatis, in humando P. Matthæo Ricio, ædiq̄ue consecrandæ dies eadem dicitur, quæ Diuis omnibus sacra est, pridie eius diei imago in auratis limbis inclusa, restituto Dei viui ac veri cultu, in simulacrorum locum erigitur. ipso die omnes conuenere Neophyti, cereis suis suffitibusq̄ue ad augendam celebritatē instructi, missa qua potuit pompa celebrata est, organo alijsque Musicis instrumentis solemnibus. Qua peracta, Patris feretrum è loco vbi asseruabatur in ædem delatum ceptumq̄ue recitari officium defunctorum, cui altera funebris missa successit, hanc excepit breuis & apposita cohortatio; tum ad sepulturæ locum instituta Ecclesiastico ritu processio, feretrum Neophyti primarij gestabant, ceteri comitabantur, omnes complorabant. Cum ad sepulturæ locum ventum est, feretrum è regione Hexagoni sacelluli collocatum, in quo effigies alia Christi seruatoris fuerat quoque collocata; ad eam officium sepulturæ celebratum, quo expleto feretrum in præparatum demittitur locum magno omnium doloris sensu; velut in communis parentis obitu, sed potissimum Doctoris Pauli, qui præter eum quo nos remq̄ue Christianam complectitur amore, non secus ac si in media Europa natus esset ac educatus, priuato Patrem semper fuerat profecutus, multis lachrymis

chrymis magnum mærorem præ se tulit, nec se continuit vir in summa dignitate constitutus, quin funes ipsos quibus feretrum dimittebatur arriperet, nihil aliud reperiens quo suum cum amore mærorem testaretur. Expletis Ecclesiasticis ritibus, Neophyti politicos suos minimè omisere. primùm ad Christi servatoris imaginem, deinde ad tumulum ex more suas inclinationes ac genu flexiones perfecere, tum deinde nostris pro honore sibi exhibito gratias referentibus ipsi ad sua rediere, multos deinde dies insequentes, amicorum Ethnicorum, ad solitos defuncto ritus exhibendos concursus facti sunt, pari ferè doloris sensu: quam ob causam, vnum est Patribus ibi subsistere, ad eos excipiendos necesse fuit. præter ædem publicam atque sacellum funebre, priuatam Deiparæ aram, Patres alio in loco opportuno ex voto erexere. Nam initio cum hoc negotium susceperunt, eo se ad impetrandum eius patrocinium obligarant. nec sine numine factum esse videtur, vt quotquot id temporis insigniores ex voto accidere successus, omnes prope in aliquam ex eiusdem celebritatibus inciderent. his omnibus ex sententia procuratis, supra primarij liminis epistylum, apposita est duobus Sinicis characteribus hæc inscriptio, Regia munificentia, quod apud Sinas est perhonorificū, & magis quàm in Europa credi possit.

Inde sensim fama multos ad visendum exciebat, cum summa approbatione; simulque adorato Deo, aliquam sui conditoris notitiam ex imaginum conspectu, nostrorumque ea occasione utentium colloquio referebant. atque hunc ea res finem habuit, quam speramus magno rei Catholicæ adiumento futuram: Quanquam enim nondum eam ab Rege, quam optamus, liberam Euangelij propagandi facultatem habeamus; qui tamen nouerit, quot obseratam clauibus huius regni tyrannidem, humani generis hostis occuparit, non nihil hac re perfectum intelliget; & amplius fortasse, quam retrò lapsis annorum triginta spatijs magna contentione fuerat impetratum. Neque ideò solùm, quod honorato huius expeditionis auctore, magnam inde ipsa expeditio capit firmitatem; sed maxime quod nostrorum statio, professio, lex; Regi, Magistratibusque non innotuit solum, sed prope probata est. Cui enim non mirum videatur puperes aduenas ab Rege honorificâ sepulturâ & habitatione donatos? quod in hoc regno ante hunc diem externo nulli contigit, cum rarissimè, & non nisi summis Magistratibus ijsque de Republicâ optime meritis concedatur. Quis rursus non stupeat eosdem in oculis non tantùm clarissimæ ciuitatis, sed prope totius regni, conscio vniuerso regis palatio, ipsaque regis Parente, approbante vniuerso senatu Magistratuū,
idola

idola exuisse, aram diruisse, & in eorum locum Christi seruatoris effigiem & virginis erexisse, ad aram, regis nomine, vt regiae voluntatis testimonium exhiberet inscripta, pro eiusdem incolumitate preces iussos fundere? Deniq; quàm id è Diuino consilio profectum fuerit, arbitror ex ipsa narratione constare, in qua tot in vno miraculo miracula leguntur, quæ nobiscum qui huius regni iam sensa penetramus, ipsi nostri Neophyti amici, Ethnici, aduersarij denique ipsi aduerterunt; nam summos Magistratus nullo emolumento, nulla spe tam impensè fauere, contra suos ipsos collegas indigenasque obsistere; denique non nisi re confecta conquiescere, non opis humanæ fuit aut industriæ, sed eius, qui, vt cetera, sic hominum corda nutu moderatur. Neque omittendum est, P. Matthæum Ricium, primum prope huius expeditionis auctorem primum quoque in hoc regno sepulturae locum sibi inuenisse, ac socijs aperuisse; nam qui hætenus in hac excolenda vinea diem obierant, tametsi intra regni Sinici fines, in Macanensi tamen Collegio, vt supra dixi, communem sociorum sepulturam obtinuerant. nunc qui superstites sumus, post vitam in Sinarum salute procuranda exactam. ipsum quoque cadauer in testimonium illis & gentibus relinquemus.

Venio nunc ad alterum è duobus, quæ promiseram enarranda. Longo iam vsu compertū

K ;

à nostris

à nostris quantum ad rem Christianam promo-
uendam hæctenus valuerit, & impostero val-
lituram sit, omne scientiarum Europæarum ge-
nus; sed vt nunc sunt tempora, nihil magis his
initijs, Sinis admirationem mouit, quàm Ma-
thematicarum disciplinarum Europæo more
tradendarum ratio; nam licet ipsi vel olim à
maioribus, vel à Mahometanis dum Sinis im-
peritarent, & nomina & libros & nonnulla quo-
que instrumenta retinerent, nullam tamen ab
ipsis fundamentis scientiæ certitudinem erue-
bant. Iamque ab ipsis primordijs, hanc cum Si-
nis agendi rationem tum reliquis Patribus, tum
maxime Apostolico viro P. Matthæo Riccio Do-
minus inspirauit, cuius suauis prouidentia non
eundem cum omnibus gentibus sese illis pate-
faciendi iniit modum. Initio nostros in regiam
urbem admitti in eaque præter morem retine-
ri stipendioque regio donari voluit, eius horo-
logij opera, quod Regi oblatum est. Id hodieque
tenet, & ne vetera repetam, hoc ipso anno non
semel in regium palatium euocati nostri illius
componendi causa, quæ res magnam vbique
nostris auctoritatem parit. Eunuchi, quoniam
de ipsorum capite agitur, si quid præter morem
in horarum dispensatione peccet, nostros co-
lunt, necessarios prædicant, ipsique Regi sæpe
commendant, quod maximum intelliget qui
nouerit Regem nemini mortalium nisi Eunu-
chis

chis se visendum dare, per quos, vnus erat Regi aditus, ad nostros cognoscendos. Ex hoc euztu, nostri olim in sua procedendi ratione confirmati, morem suum superioribus his añis tenebant. Itaque priuatim in congressibus hæc viris grauiissimis, (quos hac esca illectos Christo saepe pariebant) vel libris etiam Sinicè scriptis tradere, nunquam intermiserunt, præstolantes dum hæc semina quæ nonnulli fortasse infrugifera credent, fructus suos darent. nec spes mentita est; hoc anno regio diplomate nostri admissi sunt ac rogati ad Sinicorum fastorum errores emendandos, suosque Mathematicarum disciplinarum libros, Sinicè edendos; quod in hunc modum contigit.

Collegium est, in vtraque Regia, Mathematicorum regni nobile, penes Pequinenses ius est fastos edendi, dies fastos ne fastosque præscribendi, lunæ siderumque cursus metiendi, eorum defectiones prædicendi. Contigit hoc eodem anno illos in Ecclypsi lunari quadam prænuncianda turpiter errare. Error obseruatus à quodam in dignitate non vulgari in aula constituto, Itaque dato Regi libello regios Mathematicos accusauit erroris; quod illos sane pupugit de suo stipendio sollicitos, cuius imminutione negligentia culpam, si nihil grauius, erant subituri. idem accusator

K 4   librum

librum in Mathematicos edidit, quo errorem vnum non vno ipse errore arguebat, nam ipse quoque cum ea in Mathematica sciret solùm quæ Sina nouit, nec fortasse vniuersa, toto cælo de quo agebat aberrauit, itaque impofterum totius regiæ fabula fuit; nec ideo tamen Mathematici immunes, nam regio diplomate sunt multati: aduersus eam ignominiam sese impofterum munientes, alium libellum obtulerunt, quo errorem quidem minimè inficiabantur, sed culpam tamen auertebant, in regularum suarum defectus, erroris causam reijcientes, ostendebant enim, se, à maioribus acceptam ineundi computi rationem sequentes, à syderum cursu discrepare. eam itaque rationem denuo recudendam, alioqui annuos errores admissum iri. dum hæc in aula geruntur magna, vt in re noua fieri solet, expectatione; nostri qui iam dudum Mathematici celebres habebantur, & ab accusatore & à reis in consilium adhibebantur, potissimum verò ab regijs Mathematicis rogabantur, vt hanc suorum fastorum correctionem suscipere, idque beneficij Sinico regno præstare ne grauarentur; simul hortabantur vt libros quos de huiusmodi disciplinis habebant, Sinicè legendos darent, ne cum ipsis tantum bonum interiret, quos se in suis bibliothecis honorificè habituros in monumentum æternum, magni occidentis Mathematicos, Sinenses fastos ad syderum

derum

derum normam reduxisse, eamque normam in perpetuum utendam dedisse. Sensere mox nostri caeleste consilium, cuius nutu, caeli ab Sinarum regulis hoc potissimum tempore discrepabant. respondere igitur, consilij sui non fuisse, dum spontanei à Patria exules per tot maria nauigarent, Mathematicas cuiquam disciplinas tradere, has ab Europæis non nisi in otio tractari dum à maioribus animum remittunt. Se homines esse qui iam inde ab ultimo occasu, secum vnus Dei legem vherent, quam votis omnibus quibus possent persuadere expetebant, plaris sibi semper fuisse caeli Dominum venerari, quàm caelorum cursus contemplari; verum enimvero cum se in hoc regno viderent, tot officijs à maximo quoque coli, & recens sepulturæ regiæ beneficio publico honorari, ingrati animi maculam nullis aquis eluere se posse, si quid tam bene merito de se regno, rogati maximè, facere detrectarent: se itaque paratos esse ad omnia; videri tamen hoc à suo instituto alienum, vt homines aduenæ, fastorum regni errores corrigere; nisi auctoritate regia susciperent emendandos. hoc responso mirè læti Mathematicorum primores cum summis Magistratibus agere, cumque Paulo nostro, qui vnus nostra omnia semper curat, capere, persuasereque facile iam de nostrorum peritiâ certis, vt regi libellum daret, Præses eius Tribunalis quod publicis regni

ritibus præest, sub cuius ditione non Mathematici minus quàm nostri aduenarum nomine versantur. Interim dum hæc aguntur nostri in Sinenfium fastorum errores, Duce Paulo nostro penetrarunt. Eam rem aggressus est Pater Sabatinus de Vrsis, qui nuper insignem instituit ea de re breuemque tractationem, eam latinitate donatam ad extremū huius domiciliij ascribam, quoniam scio Europæos ea delectatum iri & valebit non parum ad ingenia Sinica pernoscenda, commouendosque multos vt ad hanc gentem erudiendam conuolent, intellecta Sinarum indole, cui verè dicam nihil deest, vt sese nostris æquet, nisi quod acutissimis ingenijs ipsæ scientiarum argutiæ defuerunt. nunc institutam narrationem persequor. cum iam Paulus noster qui vnum ferè prius nouerat Patrem Matthæum Ricium, ac fortasse de sociorum scientia subdubitabat, veritus ne quid aggrederentur, quod minus feliciter cederet; Cum is, inquam, & suorum errores aperuisset (nam ipse quoque non suæ minus quàm nostræ Mathematicæ est peritus) & intellexisset in socijs librisque nostris certissimam esse tollendorum errorum regulam; Mathematicis adiunctus effecit, vt ab eo, quod dixi, tribunali libellus daretur, quo libello etsi Pater Iacobus Pantoja & P. Sabatinus ab Vrsis soli nominabantur, quippe iam in aula noti Nagistratibus, apposita est

est tamen particula quæ reliquos socios omnes claudebat, vt ad omnes regio inclusos diptomate, tantæ rei fructus perueniret: præter nostros ingerebant illi nonnullos alios qui apud Sinas aliquam in hoc genere famam habebant, ac potissimum duos, illum scilicet ipsum Mathematicorum accusatorem, cuius tamen postea celebritas, patefactis libri erroribus extincta est, illeque ipse postea morbo sublatus. Alter erat senex quidam, qui publicos quondam gesserat Magistratus, sed sua culpa exclusus, priuatus degebat: rogatus vt veniret, ægritudinem causatus, petijt superbe sane, mitti ad se aliquot, quibus ea quæ sciebat è lecto prælegeret: excepta risu est responsio, itaque tota res in nostros recidit; his addebantur Nostrorum rogatu Doctor Paulus & Doctor Leo Neophytorum nostrorum lumina, à quibus in nostrorum librorum in Sinicum sermonem versione iuuaremur; quorum vterque apud Sinas eloquentiæ opinione præcellit, & nostram disciplinam non parum callet. Libellus Regi ex more, datus, mox approbatus est; mirum quantum vbiq; nobis auctoritatis conciliarit regium diploma. nam cum reliquis, vt solet, à certis Notarijs descriptum celerrimè totum regnum pertransit, sic vt amici prius ad socios gratulatum veniret, quàm ipsi sociorū id litteris accepissent. Nonnullis etiam in locis, publicè affixiū legebatur.

Solet

Solet post diploma regium, alius libellus dari, quo eius quod Rex iubet, exequendi modus proponitur, uti id etiam eius auctoritate comprobetur: eum quoque libellum dari oportebat. Mathematici cum viderent prima postulata feliciter cessisse, non negligendam rerum suarum occasionem rati, hoc secundo libello absone multa postulabant; nam & collegium suum innovari, instrumenta multa Mathematica parari, Magistratus etiam opimos quibusdam, qui in hac correctione laborassent, & similia plura concedi postulabant; datus igitur libellus est sed non redditus, quo Rex rem sibi placere, modum displicere non obscure significat; ea res ad nostros nihil attinebat, itaque cum similis libellus secundo ac tertio redditus esset nullo fructu, rogati sunt nostri, ut ex concessione primi diplomatis, libros nostros Sinicos facerent, qui deinde paulatim, ut excuderentur, Regi tradi possent, eò gratiores futuri, quo appareret vno nostros publici boni nomine Regisque voluntate, nulla lucri spe permoueri. Sed ne quid insequentis anni decerpam annalibus, dicere de capto initio superfedeo; solum dicam, incredibile esse, ad rei progressum quantum valuerit toto regno sciri, nostros ad rem, quæ apud Sinas pluris est, quam apud aliam gentem ullam, ab Rege fuisse adhibitos. Fuit hæc è duobus alterum quod est ab Rege impetratum tanti faciendum, quanti preconum

conum Euangelij hoc in regno, statio, qui si derineantur dum libri nostri omnes Sinico se cultu induerint, (iam enim non Mathematica solum expetunt, sed reliquas scientias nostras volunt) certè aliquot secula labentur. Speramus autem nihil opus esse sæculis, vt hæc tanta messis erumpat, matura est enim, pauca illam nebulae tegunt, quas cum discussit Diuinæ miserationis oculus, eam in sua horrea congregabit: his enim diuinæ prouidentiae pignoribus, magnam concipimus spem fore, vt tandem aliquando Dominus hanc incultam tot seculis vastitatem in horti conclusi partem admittat, neque decet nos hanc Diuinorum iudiciorum admirari tarditatem, cum videamus Ecclesiam eius aduentu plantatam, sanguine rigatam, Apostolico spiritu & miraculis cultam, tam lenta tamen dedisse incrementa, vt non nisi post trecentos annos, ad quam post triginta tantopere aspiramus liberam Euangelij promulgandi, inuenerit facultatem. Non est nostrum nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in sua potestate, sed erimus illi testes vsque ad vltimum terræ, illius autem erit incrementum dare. Visus mihi sum operæpretium facturus si curiosis Europæ lectoribus breui narratione fastorum Sinensium rationem erroresque hoc loco ingeram, vt intelligatur quid à nostris Sinæ corrigendum velint. Quare cum auditum esset à Patre Francisco

Pasio

Pasio societatis nostræ visitatore, fastorum Sinensium correctionem à Rege nostris demandatam, ad Patrem Sabatinum de Vrsis, qui hanc rem maximè curabat scripsit, vti breuem de fastis Sinensibus, & qua in re peccarent tractationem institueret, eamque ad se mitteret, scire se cupere quid à nostris Rex exigeret. Eam tractationem è Lusitano sermone latinitati donatam his añalibus infero, ratus eam rem instituti mei limitibus comprehendi.

Ex Sinarum annalibus colligere licet eos à 3970. annis fastorum, vulgo Calendarium vocamus, inijsse rationem: initium huius rei capit imperante Yao Rege quem ipsi pro sancto etiamnum venerantur: Is cum clientes suos reperisset peritos temporum fratres duos, Eorum alteri nomē Hî alteri Hô fuisse legitur, eis motuum cælestium regulas vëscriberent mandavit: post hunc Regem annis bis mille iam elapsis, imperabat Sinis Xî Hoâm nomine, is anno regni sui quarto ac trigesimo, libros omnes incendi iussit, vetuitque quemquam litteris operam dare. solos de re medica, de Agricultura, deque Diuinandi & coniectandi arte libros flammis exemptit. In hoc incendio quod ad hanc vsque diem Sinæ deplorant iam dictæ motuum cælestium regulæ periëre: ac tametsi etiam post hæc tempora motus hos ad numerum reducebant, asserunt tamen eius rei rationem ab ore peritorum exceptam,

exceptam, non è libris petitam; quæ supputandi ratio annos ferè centū ac viginti tenuit. Quibus è lapsis Rex alius Vû tí, nomine, accuratè disquiri iussit, ecqui libri publicum incendium euasis-
sent, à litteratis hominibus clam erepti. Vix vltimos defuisse scribitur, nā parietibus insertos aut altè in arcis defossos conseruarant; Inter eos facti illi fastorumque ratio reperitur, qua denuo in vsum recepta Sinæ vtebantur.

Sinæ cum de rebus Mathematicis agunt eas disciplinas bipartito patiuntur, alias thien ven vocant alias lie fa. thien ven cælorum ornatum sonat, deque iudiciaria solum agit. Lie fa. ordinis regulam innuit, eaque omnia quæ nos ex Astrologia practica & theorica intelligimus comprehendit. Iudiciaria Sinarum legibus interdicitur; ad solos è Collegio regio Mathematicos ex officio spectat. Astrologiæ operã dare permittunt omnibus; hinc fit vt à nostris multi per multa didicerint; maximè Doctores Paulus ac Leo, illustriores huius Ecclesiæ Neophyti: ad eosdem tamen Mathematicos spectat vtrumq; ex officio, cuius Magistratus aliud nihil curant, quam Eclypsium momenta prædicere, annuos fastos edere, noctu interdiumque cælum contemplari, si quid fortè noui in eo appareat, vt eius rei Regem admoneant, & quid boni vel mali portendatur enuncient: grauibus pænis interdicitur ne quis præter eos Mathematicos fastos vedat, aut cælestium prodigiorum
libris.

libris publicè scriptis, rationem reddat; nam priuatim sibi que sidera contemplari nemini nō licet. Horum Mathematicorum toto regno duo non amplius collegia visuntur, alterum est in aula Nanquinensi, alterum in Pequinensi. Ea dignitas est Magistratum non infimorum, à Rege stipendia recipiunt ipsique hæreditario quidem iure, sed tamen eliguntur; nam priusquam in parentam dignitatem admittantur, examinari eos est necesse. Has fastorum regulas quibus hodieque illi vtuntur, quanquam ab initio à fratribus illis acceptas, tamen ferunt quinquies supra quinquagies concinnatos; & quidē ante annos trecentos postremam illam censuram leguntur subiisse, quo tempore Nobilem Mathematicum apud Sinas vixisse ferunt Cōxeu kim nomine, quo tempore Tartari Sinense Imperium obtinebant ipseque Rex guèn Tartarus dicebatur.

Præter hanc fastorum rationem quæ Sinarum est propria, & quam illi tantopere suspiciunt; aliam à Mahometanis acceperunt; eaque Sinicis litteris legi cepit ante annos 230. quo tempore Hûm vù regnabat, qui è vili cœnobij culinase ipsum ad Imperium Sinense, pulsus toto regno Tartaris euexit, isque est eius familiæ quæ hodie imperat caput. Hanc porro fastorum supputandorum rationem in hunc modum Sinæ ab Mahometanis acceperunt. Quo tempore
Nobilis

Nobilis ille, quem modo dixi, Mathematicus imperabat, hoc regnum Mahometani nonnulli ab occasu ingressi sunt, ij Regi Tartaro libros complures qui de planetarum theorica atque practica cognitione tractabant, obtulere, hos libros accepit Rex quidem, sed quoniam Sinensis ille Mathematicus ijs uti noluit, in Sinicum eo tempore sermonem non transferunt, sed tamen in bibliotheca Regia remanserunt. Eos hunc vum cum reperisset, idemque omnis litteraturae esset avidissimus, cuperetque Sinenses fastos emendare; iussit eos e Persiano sermone Sinicis characteribus legi, quo in opere, cum nonnullis Mahometanis qui plurimi toto regno reperiebantur, hodieque reperiuntur, duo e Regio litteratorum Collegio, quod han lin yuen vocat insudarunt, quo in Collegio litteratorum Sinensium columina commorantur, in eoque hodie Paulus noster non infimo est loco: sed quoniam illi ipsi qui hos libros detulerunt, in hoc opus incumbere minimè potuerant, iam enim anni prope septuaginta lapsi erant, ij solum qui de planetarum praxi tractabant, Sinico sermone prodierunt; theoricæ tractatus alijque de rebus Mathematicis nonnulli, sine usu remansere, & in hac usque tempora in bibliotheca Regia conseruantur. itaque Sinæ nec ab suis, nec ab externis quicquam habent siue de planetarum theorica siue de qualibet alia disciplinarum

L Mathe-

Mathematicarum parte; quod ab ipsis fundamentis notam eruat veritatem. Vnde ipsi Regij nunc Mathematici nihil aliud norunt nisi Eclipses supputare & nugas quasdam è iudiciaria petitas pronunciare: visis ergo libris nostris, quos Pater Matthæus Riccius Sinicos fecerat, nihil mirum est ab hominibus sciendi cupidissimis iisdemq; acutissimis eos exoptari. Mahometanorum libri quantumuis in Sinicam translati linguam, Sinenses fastos nihil emendarunt. Mahometanorum Mathematicorum Collegium à Rege excitatum; etiamnum viget, in quo eclipses ex proprijs eorum regulis supputantur; eaque omnia fiunt quæ ab Sinis Mathematicis fieri iam dicta sunt.

De Anno Sinico.

Annus apud Sinas lunaris est, qualem olim Hebræis in usu fuisse legimus: cursum scilicet Lunæ cum Solis motu quoad fieri potest componunt. Itaque anni sunt mensium aut potius lunarum duodecim, nisi quod bis quinto ferè quoque anno intercalarem lunarum tredecim interserant. Et quoniam hos inter se Principum planetarum motus in annos singulos computant, & vtrumque inter se componunt, hinc fit vt in Calendarij Sinensis correctione, nihil opus sit cyclo illo decenniali, quo Ægyptij & Arabes vtebantur, aut alio quoli-